

INHOUDSOPGAVE

DOSSIER Nr:

NAAM:

Deel

Volg Nr	AFZENDER	Agenda Nr	INGELEGD	
			Datum	Par.
A	Rapporten			
B	Ned. Fed. van Beroeps Ver. van Kunstenaars			
C	Beeldende Kunsten			
D	Toneel, Theater en Dans			
E	Filmkunst			
F	Letterkunde			
G	Toonkunst			
H	Toegepaste Kunsten en Bouwkunst			
I	Int. Ver. en Congressen op Kunstgebied			
J	Kunstkringen			
K	Musea en Exposities			
L	Kunstonderwijsinrichtingen			
M	Meningen van en acties door Kunstenaars.			
N	Bureaux voor Auteursrecht.			

MINUTENBLAD

DOSSIER No. OD. 1525-K

NAAM Comm. in de Kunst-MUSEA-EN EXPOSITIES

1 aangelegd op verzoek van E/IIId
aod. b. 28.10.49.H.

ACD.

Volgens de organisatie leent - op naam van een kunstenaarsgroep
"De Thuislin" - behoort in dit OD een knipsel van
"De Waarheid", dtd 2-1-1951. Niet aangetroffen, verzucht
alsnog dit (fotocopie!) hierin te voegen.

B III ij, 17/10-52.

Voor zover van de geagendeerde stukken (in dit OD geborgen) het schutblad
aanwezig was dit bijgevoegd.

ACD69
Werkgr. *S*

Uit		In	Uit		In	Uit		In	Uit		In
Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum	Datum	Aan	Datum
4/11	E	10/11									
6/12	W	4/12									
27/12	Din	29/12									
3-2-51	KB	8-2									
16/10-52	B	2/10									
19/11	B	22 SEP. 1953									
13 SEP. 1956	B	13 SEP. 1956									
1-6-1961	B	2-6 SEP. 1961									

SPECIALE INSTRUCTIES AAN ACD
 (Slechts bij definitieve opberging invullen)
 O N A F G E D A A N

1. 8. 1525 k

CO 137016, 1525 k

Afd./Sect. *B III* Dat. 2. 5. 52 Par. *61*

Achtereenvolgens aan: *E*

afkomstig 16/11/52

Interne aanwijzingen ACD IV

Verantw. voor
 Adm. afdoening } *E*

H. ACD, namens deze
 Dat: *23/11/52* *AE*

ACD/ Dat. Par.

Afd. Sectie BEHANDELING Afz./Par. Dat.

E

AE/10 23/4.

24/4/52 *CVN's* *jan 25/9/52 CVN's*

B *will u sturen vpborg antw. CVN*

8

B *B III*
B III *26. 9. 2. 5. 52*

SB *29. 4. 52*

Wiskunde met logisch m.i.

1/5

*De logica maakt bij een eader met een p loka voor de
 mis logica - E - B ik dom betek op zijn / loka / p / m
 at*

Aan : H.B.
Van : B.IX.
No. : 1938/52
Betr.: Gebonden Kunsten Federatie.
Bijl.: Twee.

Agenda
21-4-52
05.493-6.55-11.393

23 APR 1952

ACD/137016

In verband met in de pers verschenen berichten over de deelnemers van de Gebonden Kunsten Federatie aan de Jaarbeurs te Utrecht, werd, mede gezien het lopende onderzoek naar het fotobureau "Particam Pictures", een bezoek gebracht aan de beurs.

Omdat het resultaat van dit bezoek van geen betekenis bleek voor het "Particam"-onderzoek, maar overigens mogelijk enige waarde heeft wordt hiervan onderstaand rapport gegeven.

De G.K.F. beschikte over de stands 52, 152, 153 en 252, zeer gunstig gelegen in het parterre-gedeelte van de grote hall. De vier stands waren op eenvoudige wijze tot één geheel gemaakt.

Boven dit blok stonden enige malen de letters G.K.F., zonder verdere aanduiding of toelichting.

In de catalogus stond ter verduidelijking aangegeven: "G.K.F.-Vereniging van Beoefenaars der gebonden kunsten, Amsterdam, Keizersgracht 609, telefoon 37761".

Verder stond in de catalogus bij de naamsaanduiding nog vermeld, dat de standhouders exporteurs konden uitvoeren.

Veel zover kon worden nagegaan werkte een twaalftal firma's (artisten) onder de gegeven verzamelnaam samen, t.w.:

1. Rinse Klinkenberg,
Anstelskade 152, Amsterdam.
weefstoffen
(werd in de jaarbeurscatalogus niet genoemd).
2. Edmond de Cneudt,
handweverij - tapijtknoperij
Baarn, Bemnesserweg 97-99, tel. 2575.
3. In den golden oan
verlichtingsartikelen
Zwart Jansstraat 121, Rotterdam
(niet vermeld in de expositie-catalogus).
4. Boris van Vijk,
textielontwerpen - textieldrukkerij
Anthonie van Dijkstraat 3 I, Amsterdam, Tel. 95044.
5. Baer D.M. Hudig,
smeedwerk,
Amstel 93, Amsterdam, Tel. 52144.

6. Potterij Zaalberg,
Leiderdorp, Hoge Rijndijk 49, Tel. Leiden 22838.
7. De gouden spin,
Nieuwe Rijn 17, Leiden, tel. 25554.
8. Fris,
N.V. Keramische Industrie,
Baandervesting, Edam, Tel. 541.
9. De Knipscheer, N.V.
Handweverij,
Laren, Krommepad 5, Tel. 2230.
10. Indoor,
Toegepaste Kunst,
Paulus Potterstraat 27, Amsterdam, Tel. 21827.
11. Paul Haf,
Fotografie,
Renthorststraat 38, Amsterdam, Tel. 99845.
12. Deen Reunissen van Nansen,
Zonerdijkstraat 20 I, Tel. 93379, Amsterdam.
reclame-ontwerpen - reclame-adviezen.

De sub 11 en 12 genoemden gaven zowel door annoncering in de catalogus als door de inrichting van hun afdeling blijk voor nauw samen te werken. Van de sub 12 genoemde is als bijlage A. een adreskaartje bij dit rapport gevoegd. Het bij dit duo aanwezige reclamemateriaal van derden bood bij een uiteraard oppervlakkige beoordeling, geen van belang zijnde gegevens.

De G.K.F.-stand had in de uren, waarop zulks van tijd tot tijd eens kon worden nagegaan enige welwillende belangstelling van de jaarbeursbezoekers, maar de indruk werd niet verkregen, dat ook zaken van enige betekenis werden gedaan. Er werd nog vernomen, dat op een der beursdagen door de G.K.F. een persconferentie werd gehouden. De in de aanhef van dit rapport bedoelde publicaties zullen daarvan wel een gevolg zijn geweest. Zie bijlage B., een bericht uit "De Tijd" d.d. 29-3-1952.

's-Gravenhage, 18 April 1952.

Bijlage A

TEUNISSEN VAN MANEN

Amsterdam, Zomerdijkstraat 20, telefoon 93379

JAARBEURS GKf STAND

Wolvenboer, Rinse
Igenoud & de Knecht -
ambacht van 1900, 1901
An ten golla van GKf
Boris van Wyl -
Jules Huis -
Daisy Radler -
De Gordon Spin -
Jin (Sling) -
De Knipboeren -
Jant Klief -
Huis -

Gebonden kunsten op de Voorjaarsbeurs

Een stand die men jammer genoeg
te snel voorbij kan lopen

(Van onze Utrechtse correspondent)

Er is één stand op de Utrechtse Voorjaarsbeurs, die men te snel voorbij kan gaan en die dit allerminst verdient. De Jaarbeursbezoeker ziet haar niet van vette blinken of schitteren, er is niets aan, dat beweegt, en er wordt geen muziek bij gemaakt. De stand is van de G.K.F. (de vereniging van beoefenaars van gebonden kunsten). Zij is veilig gelegen achter een wand, alsof de omgeving wat te wreed voor haar is.

Dit is misschien ook zo. Hier liggen goederen die een bron kunnen zijn van dagelijkse vreugde juist omdat zij bestemd zijn voor een dagelijks gebruik. Handweverijen, pottenbakkerijen, edelsmederijen van doorgaans kleine formaten, hebben hier producten tentoongesteld, die men tussen het vele monsterlijke op een beurs nu eenmaal graag begroet: gebruiksvoorwerpen, goed van vorm, kleur en maat. „De Knipscheer” uit Laren bijvoorbeeld toont met de hand geknoopte geweven tapijten en meubileringsstoffen, ontstaan uit de samenwerking van goede vakmensen met beeldende kunstenaars. „De Golden Can” heeft hier lampen hangen, die sober, mooi en deugdelijk zijn. Er exposeren ook leden van de Federatie, die in de stilte van het eigen werkvertrek arbeiden aan een edel huisgerief. Het is, voor wie de Jaarbeurs bezoekt, prettig toeven bij de kannen en bekers van Lucie Q. Bakker, de pottenbakster, bij het nobele zilveren

eetgerei van Esther Hudig, de edelsmid, en bij de subliem bewerkte gebruiksvoorwerpen in hout, zilver en albast, die Marycke Visser op haar atelier heeft vervaardigd.

Er is ook de nog gebondener kunst, gebonden namelijk aan de Nederlandse industrie. Er is reclame nodig, en liefst goede reclame. Zie wat de fotograaf Paul Huf of de graficus Teunissen van Manen ten bate van vele Nederlandse instellingen en industrieën voor goeds hebben verricht!

9.
Aan : HB
Van : B.IX.

Za 08
1525K.

B.IX

31-5-51

Betreft: Knipsel Alg.Dagblad.

Bijl. : 1.

NOTITIE.

Van betrouwbare zijde werd mij bijgaand knipsel uit het Algemeen Dagblad van 20 April j.l. ter hand gesteld. Van de daarin genoemde namen zijn er verschillende waarvoor dezerzijds belangstelling bestaat.

Bovendien werd mij medegedeeld, dat deze groep kunstenaars geformeerd zou zijn op aanwijzing van een Regeringscommissie. In elk geval zou deze Regeringscommissie bekend zijn met de samenstelling der groep en op een of andere wijze haar fiat hieraan hebben geschonken.

Genoemde Regeringscommissie zou uit de onderstaande personen hebben bestaan:

<u>Mr. E.L.L. de Wilde,</u>	Directeur van Abbe-Museum te Eindhoven, Voorzitter.
<u>Pastoor Jean Adams,</u>	te Nunhem.
<u>W. Claessen,</u>	te Laren.
<u>Fernhout.</u>	
<u>Wibbo Hartman,</u>	te 's-Gravenhage.
<u>van Heusden,</u>	te Rotterdam.
<u>H. Levigne,</u>	te Maastricht.
<u>Sondaar,</u>	te Loenen a/d Vecht.

H. 's-Gravenhage, 29 Mei 1951.

- 10 -

H

*Al in bond een
expositie van
schilderijen en niet
van schilders?
/ME/*

OD 1525 K

OP KAART
ACD/
DAT:
PAR:

Doss. no. OD 1525-K
Cat. **Waarheid A**
Datum 2-1-51

Nederlandse kunstenaarsverenigingen exposeren

Door een misstelling, ontstaan door de drukte voor de oudejaarskrant, is het verslag „Nederlandse kunstenaarsverenigingen exposeren” zeer onvolledig afgedrukt geworden. Teneinde misvattingen te voorkomen herplaatsen wij hierbij het gehele artikel.

Nu het Stedelijk Museum in Amsterdam zijn poorten wederom heeft opengesteld voor exposities van de verschillende grotere verenigingen, is het Amsterdamse publiek in staat vrijwel aan de lopende band de stand van zaken in onze hedendaagse kunst te volgen. Na de Onafhankelijken en St. Lucas hebben nu vier van de jongere verenigingen een gemeenschappelijke tentoonstelling georganiseerd, die tot 15 Januari geopend is. Deze verenigingen zijn over het algemeen minder dan de grote vooroorlogse verenigingen min of meer toevallige groeperingen. Meestal is het een bepaald bindend element van stijl, richting of opvatting dat deze kunstenaars tot elkaar heeft gebracht.

Indien wij ons bij de eerste van de vier groepen, de Zeeester, afvragen wat dit bindende element is dan komen we tot de merkwaardige conclusie dat het er op berust dat alle leden vrouwen zijn. We voelen ons door dit idee enigszins terugverplaatst in de tijd van de Amsterdamse joffers, toen de

strijd voor gelijkgerechtigdheid van de vrouw nog in zijn eerste stadium verkeerde, toen vrouwelijke kunstenaars nog bijzondere moeilijkheden ondervonden die haar er toe dreven, gemeenschappelijk te strijden. Dit element kan het echter tegenwoordig moeilijk geweest zijn en er is el evenmin een eenheid van stijl of richting te vinden in deze vereniging. Blijft dus uitsluitend een zeker gevoel voor gezelligheid dat tot oprichting van deze vereniging geleid kan hebben. Zonder op eik werk afzonderlijk in te kunnen gaan, willen we hier toch wijzen op enkele kunstenaressen, die het peil van deze groep zeer beslissend en gunstig beïnvloeden. Twee prachtige, warme schilderijen van Jeanne van Hall, de bekende en altijd op nieuw boeiende aquarellen van Maaik B. Aat, enkele tekeningen van Dini Hendrix, bijzonder indrukwekkende tekeningen van kraakzinnigen van Ro Mogen dorff en het bijzonder mooie beeldhouwwerk van Tri Heil maken deze eerste kennismaking met de Zeeester tot een dankbare herinnering.

Het Nederlands Kunstenaarsgenootschap is onze lezers van verschillende tentoonstellingen in Fodor reeds bekend. Men krijgt echter de indruk, dat de vereniging voor deze tentoonstelling een bijzonder zorgvuldige keuze heeft gemaakt hetgeen het algemene peil zeker een goede is gekomen. Jo Bezaan, Stouthamer, Koning, Broer en Zwijs maken hier de sterkste indruk.

De Keerkring is een groep kunstenaars waarvan sommigen nog kort geleden mee de abstracte richtingen waren toegegaan. Het ligt voor de hand, dat ze ook in de naam van hun vereniging wilden laten blijken, dat zij de weg van de abstracte kunst zien doodlopen en nu naar een meer opbouwende vernieuwing zoeken. Dat geldt zeer in het bijzonder voor Cor Basart, maar ook voor Landkroon, wiens „Tessinervrouw” vooral de aandacht verdient. Diederien, Cor Dik, Frankot en Kater zijn slechts enkelen van de velen, die een bezoek aan deze tentoonstelling de moeite waard maken.

Vrij Beelden is van de hier aanwezige verenigingen diegene met het grootste aantal „abstracte” kunstenaars. Dat ook zij het voorstellingsloze werken echter niet tot beginsel maken bewijst het werk van verschillende inzenders, vooral onder de beeldhouwers. Bij de ingang tot de hele tentoonstelling staat het grote beeld van Schaller, dat door de Nederlandse jury was aangewezen om mee te dingen voor de internationale Vredesprijs voor 1949; het weersien met dit mooie beeld laat ons duidelijk voelen, hoe juist deze keuze is geweest. Een grote aanwinst voor deze vereniging betekent ook de deelneming van de pottenbakker Hubers, wiens aardewerk ongetwijfeld tot het beste behoort wat in Nederland op dit gebied gedaan wordt.

Deze zelfde vereniging houdt gelijktijdig een kleinere tentoonstelling in de Galerie Canard in de Spulstraat 265. Hier vindt u werken van leden der vereniging, niet van mindere kwaliteit, maar wel van kleinere afmetingen en gekozen met de speciale bedoeling om door de lagere prijzen werkelijk toegankelijker te worden.

Hier vindt u, naast aardewerk van mevr. Schierbeck en Hubers, de bekende doeken van Van Kruijningen, een groot aantal kleinere schilderstukken, waaronder ook weer veel „voorstellingsloos” werk, enkele beelden van Schaller en kleine beelden van Guntelaar.

Deze tentoonstellingen bewijzen in hun grote verscheidenheid van stijlen en richtingen en ook van niveau toch in ieder geval dat de hedendaagse Nederlandse kunst leeft, dat er met problemen geworfeld wordt en dat men het zich niet gemakkelijk wenst te maken. Het feit van deze gecombineerde tentoonstelling is tevens een symptoom van de groeiende wil tot samenwerking tussen de Nederlandse kunstenaars.
M. B.

org. kaart

A.C.D.: Maslag

Wolven aan

3072

17.1.51.

A.C.D.: 4 groepen org. kaart.

Daarna O.D 1525 K

Kruininge = Janssen HPA 28-1-06

PD 22428
PD 22426
PD 22424
PD 33831

org. kaart

PD 4757

o.k.
Org. kaart

PD 4046

PD 11252

PD 9431

NO
Cat *Aly Dagblad*
Datum *20-4-51*

Nederlandse kunst naar Schotland

DEN HAAG. — De volgende maand wordt in vier Schotse steden een tentoonstelling gehouden van hedendaagse Nederlandse kunst. De expositie omvat schilderijen van Jan Wiegers, Johan Dijkstra, Wim Oepts, Matthieu Wiegman, P. Ouborg, Kees Verwey, Johan Bunings, Otto de Kat, Jan van Heel en Jan Peeters, ceramiek, glaswerk en kunstnijverheid. De opening geschiedt in begin Mei in het universiteitsgebouw van Edinburgh. Daarna gaat de tentoonstelling naar Glasgow, Aberdeen en Dundee.

G E H E I M.

Verbinding: No.12

Ag.No.1271

Onderwerp: H.VERBURG

Datum ontvangst bericht:---

Betrouwbaarheid berichtgever: betrouwbaar

Waardering bericht: betrouwbaar

Tevens bericht gezonden aan:---

Medewerkende instanties:---

Ondernomen actie:---

17 Januari 1950.

19 JAN. 1950.

ACD/70132

B.O.S. van 24 November 1949

No.54609 M.v.B.Z.

Naar aanleiding van nevensvermeld schrijven werd een onderzoek ingesteld naar:

es
ok
alleen het stuk permissief
- Hendricus Martinus Joseph VERBURG, geboren te 's-Gravenhage 20 Maart 1914, wonende Jagerstraat 1 te 's-Gravenhage.

Hij is op 3 Maart 1948 gehuwd met:

(NK) Adriana Anna BOHRÉ, geboren te Rotterdam 9 Januari 1914. Verburg, die kunstschilder van beroep is, is met ingang van Juni 1949 als wetenschappelijk assistent in dienst getreden van het gemeentemuseum te 's-Gravenhage. Als zodanig wordt hij meermalen belast met de organisatie van exposities, welke in het buitenland worden gehouden.

Tot op heden werden alleen in België en Frankrijk dergelijke exposities gehouden en er is geen sprake van, dat dergelijke exposities door bemiddeling van het gemeentemuseum ook in Rusland of andere Oost-Europese staten worden georganiseerd.

Vernomen werd echter dat Verburg in 1945, kort na de bevrijding, pogingen in het werk heeft gesteld om in Rusland een schilderijenexpositie te organiseren. Dit was in de tijd, dat verschillende personen, onder wie Verburg, nog in de veronderstelling verkeerden, dat Europa en andere werelddelen op verschillend gebied met Rusland zouden kunnen samenwerken om daardoor de vriendschap tussen de volkeren te bevorderen. Al spoedig echter is Verburg gebleken, dat een dergelijke expositie alleen zou kunnen worden georganiseerd, als zou worden voldaan aan door Rusland gestelde voorwaarden betreffende de keuze der te exposeren stukken en de wijze van organisatie.

Daar Verburg echter in dat opzicht vrijheid van handelen verlangde en hij zich niet kon verenigen met de voor het communisme geldende propagandistische opvattingen van de zijde van Rusland, heeft hij in het begin van 1946 van de organisatie dezer expositie afgezien.

Het is voorts nog niet bekend met behulp van wie of van welke instelling hij deze tentoonstelling wilde organiseren.

Verburg is vóór de oorlog lid geweest van de vereniging van vrienden van de Sowjet-Unie, doch hij heeft voor het lidmaatschap bedankt, toen het verdrag tus-

-sen-

sen Rusland en Duitsland werd gesloten.

Betrokkene was vóór de oorlog een actief lid van de S.D.A.P., terwijl hij thans nog geacht wordt te zijn georiënteerd op de Partij van de Arbeid.

Hij is lid van het schilderkundig genootschap "Pulchri Studio".

Hij staat bij directie en personeel van het gemeentemuseum te 's-Gravenhage als een eerlijk en ijverig persoon bekend.

In de administratie van de politie is, ook op politiek gebied, niets ten nadele van Verburg en zijn echtgenote bekend. (einde)

4
7

No. 849-49.

Onderwerp: Raadsverslag.

Bijlagen: een.

Volgno

29 April 1949.

3 Mei 1949

ACD 61257

B III

Ter attentie van de Heer WOUDE.

Ingevolge Uw verzoek wordt U hierbij toegezonden het verslag van de zittingen van de Amsterdamse Gemeenteraad op 2 en 3 Februari 1949, in welke zittingen werd behandeld het onderwerp: Onderwijs, kunsten en wetenschappen.

No. 13 p.m.

L.2.

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN

's-Gravenhage. 24 November 1949

No.: B 54609 IIIIf/h 3

n.a.v schr. van B IX 54609 z. Co

Ond.: H.Verburg.

GEHEIM

UITGEBOEKT

Hiermede moge ik U verzoeken mij te willen doen inlichten omtrent de personalia, politieke oriëntering en verder van belang zijnde gegevens betreffende de kunstschilder Harry VERBURG wonende Jagerstraat 1 te 's-Gravenhage. Hij zou lid zijn van het schilderkundig genootschap "Pulchri Studio" en van de Nederlandse Federatie van Beeldende Kunstenaars-verenigingen, de z.g. oude Federatie.

Volgens een ontvangen mededeling zou betrokkene het plan hebben gehad een schilderijen-expositie te organiseren in Rusland, welk plan echter zou zijn afgestuit op deviezen-moeilijkheden.

Het zou van belang zijn te vernemen hoe en met behulp van wie of van welke instelling hij deze tentoonstelling wilde voorbereiden.

Het Hoofd van de Dienst
namens deze:

J

III

J.G.Crabbendam.

De Heer Hoofdcornmissaris van Politie
te
's-GRAVENHAGE.

a/78132

13 III

1 FEB. 1949
ACD 54609

RM
R
K

Door de Katholieke Arbeiders Beweging wordt uitgegeven: Het Correspondentieblad voor de geestelijke adviseurs in de Nederl. K.A.B. Het orgaan is uitsluitend als richtlijn bedoeld in beperkte kring voor bedoelde personen. In de 3de jaargang, maanden Oct.-Nov.-Dec. 1948, Nos. 6-7-8 worden beschouwingen gegeven over verschillende mantelorganisaties der C.P.N. Onder hen wordt ook genoemd de Federatie van Beroepsverenigingen van Kunstenaars. De uitgeverij is gevestigd in het "Huis van den Arbeid", Oudenoord 12 te Utrecht.

*Dit is vooral
wat te stel
uitgevoerd*

Hierin wordt ook melding gemaakt van een oproep van de Landelijke conferentie van communistische kunstenaars, intellectuelen en architecten aan anderen. Het initiatief daartoe zou uitgegaan zijn van het Cultureel Bureau der C.P.N. De betreffende kunstenaars zouden met name genoemd zijn in een "Waarheid" editie van 5/6/1948.

Welkom bekend

In het stedelijk museum te Amsterdam zouden rondleidingen gehouden worden door een zekere Kersten, die ook artikelen zou schrijven voor de "Waarheid".

*Waarom is de
Kersten
Wim Kersten
bekend*

Onder het overige personeel zouden zich nog meer communisten bevinden.

In Den Haag woont de kunstschilder Harry Verburg, adres Jagerstraat 1. Naar verluidt heeft het in de bedoeling van deze schilder gelegen een expositie te organiseren in Rusland. Een en ander zou echter afgestuit zijn op deviezenmoeilijkheden. Verburg is lid van "Pulchri" en van de oude Federatie.

*Doorgelopen via ACO
aan PB III
31-1-49
P.H.*

10.
17

UITTREKSEL
 Uit : OD 1525-B
 Ag.no. : bijl. 48497
 Voor : OD 1525-K

De Groene Amsterdammer 4/12-48.

DE GROENE **Schaduw over de feesten** **OD 1525 K**

De in Parijs wonende Nederlandse schilder Eekman, die een bezoek heeft gebracht aan de Nederlandse afdeling op de Biennale te Venetië, is daar geschrokken van het tentoongestelde werk. Zonder hem ver in zijn verontwaardiging te volgen, geven wij zijn mening hier toch weer — als typische reactie van een in het buitenland werkend schilder op nieuw Nederlands werk.

Ieder volk neemt de gelegenheid van een nationaal feest te baat om niet alleen met vreugde en gejubel zijn evenwicht te leren beseffen, waar gedurende zo lange maanden jaren zijn lot moeilijk viel te dragen en te verdragen..... maar dan ook om zijn krachten in te spannen tot het vrije verwezenlijken van wat het kan, en waartoe het in staat is.

Een belangrijke kunsttentoonstelling moest de roem van Nederland hoog houden, tonen dat Nederland „er” zijn kon!..... Welnu, arme lieden! Ziedaar een handjevol „jongeren”, beginnenden, stuntelig en stamelend, die allen anderen afkijken en nog op de schoolbanken zitten. „Men” heeft willen breken met de steeds-dezelfde oudbakken groep en zo werd een zeer gevaarlijk experiment gewaagd. Een nieuwe formule? Uitstekend! Maar er is, buiten die „oudbakken groep” gemakkelijk een tiental zeer goede, waarachtige, norm- en peil-aangevende kunstbehaars in Holland, die de eer hadden opgehouden!..... Een Kunstminister mag niet wagen, dat doen de handelaren en speculanten. Een Kunstminister moet bevestigen.....

Jongeren, mijs van zeer overtuigende kracht hebben recht hun streven te tonen..... Maar twaalf studentjes..... dat is te veel!..... Naast elk werk kan men de naam zetten van de kunstenaar, die het schilderij inspireerde: Paul Kee, Picasso, Bonnard, Max Ernst, Marchand, Chagall en zelfs Campigli!.....

Jongeren moeten zoeken en het is niet erg dat zij naar hun geaardheid een stroming experimenteren, om dan naar een andere over te gaan..... Maar het gaat om Nederlands faam!

Wie deed de keus, zonder kennis, en besloot al die „Jantjes-kladschriften” naar een wereldtentoonstelling te sturen?..... Welke „Eminence grise” heeft bevolen, met goedkeuring van de heren Sandberg, Engelman, Math. Wiegman en H. Krop, om door de kinderklasse de Hollandse kunst te laten vertegenwoordigen?.....

Ik zie daar, alle klein van formaat (transport is duur, o kruidentier), slecht ingelijste doekjes, met roosjes in vaasjes en bootjes op lieve strandjes, zonder overtuiging, zonder passie, zonder innerlijke noodzakelijkheid, zonder kracht of eigen inzicht neergeverfd!.....

Hoe de makers heten? Ik zal ze noemen, want ik hoor en merk dat men veel over de „Biennale” zwijgt.

X Jeroen Voskuil, X Lex Horn, X A. Mujs, K. Andree, Jaap Min, F. Stiegers, E. van Zanden, W. H. H. A. Sok, J. Prange, C. Timmer, B. Wissing.

Misschien wordt een dezer over twintig jaar een persoonlijkheid! Laten wij het hopen. Maar het gaat hier om de verantwoordelijken, die Nederland tot een bespottling hebben gemaakt, die deze Nederlandse culturele nederlaag hebben bewerkstelligd!

Zeven niet goed gekozen tekeningen van Gestel, oningelijst, verspreid in de vier hoeken der zaal, maken nog geen „retrospectieve”! En het beeldhouwwerk deed denken aan een vitrine met aardige snuisterijen.

Heeft de Federatie dus niets te zeggen of te eisen? Kan „men” zo maar beslissen zonder dat de kunstenaars-organisaties hun goed- of afkeuring kunnen uitspreken?..... Laten zij het woord nemen en spoedig. En eisen dat geen onbevoegde hun de loef komt afsteken!

De Italiaanse vriend, die met mij door de zalen ging (een kunsthistoricus), zeide mij, het Hollandse paviljoen verlatende:

„La Hollande a eu des grands maitres; elle a eu ses petits maitres; voudrait-elle maintenant nous faire avaler ses millimètres!”
 Parijs, September 1948. **EKKMAN.**

PAROOL - 13/1-49.

Brussel ziet Nederlandse **OD 1525 K** **PAROOL**
schilderkunst **13/1/49**

In het Palais des Beaux Arts te Brussel wordt 14 Januari een tentoonstelling van moderne Nederlandse schilderkunst geopend. Zij omvat 60 werken van Herman Kruidt (1881—1935) en de tijdgenoten H. Chabot, Charles Eyck, Leo Gestel, Conrad Kickert, C. J. Makts, Jan Sluyters, Charley Toorop, Matthieu Wiegman en Piet Wiegman.

De tentoonstelling, samengesteld in opdracht van de minister van O., K. en W. door een commissie bestaande uit de heren Jan Wiegers (voorzitter), H. Jaffé en J. M. Prange, wordt ook in Oslo en Stockholm gehouden.

Ook in het Stedelijk Museum te Amsterdam hoopt men deze collectie te exposeren.

neming gaarne zullen bevorderen, doch dat zij daarnaast over dit onderwerp ook graag nog eens een weinig willen theoretiseren.

De algemene beschouwingen worden gesloten.

De **VOORZITTER** deelt mede, dat de afdoening van hoofdstuk VIII (§§ 1—15) met de daarbij behorende stukken, wordt aangehouden tot Donderdag 3 Februari 1949, te 22.30 uur.

Aan de orde is:

§ 16. *Onderwijs, kunsten en wetenschappen* (niet vallende onder de §§ 1-15).

Hierbij komen tevens aan de orde:

Voordracht van Burgemeester en Wethouders van 31 December 1948, tot het verlenen van subsidies aan kunstinstellingen voor het seizoen 1948/'49 (Gemeentebld 1948, afd. 1, No. 835, bladz. 1473).

Voordracht van Burgemeester en Wethouders van 7 Januari 1949, tot het verlenen van subsidie aan de Stichting Het Nederlands Volks-Toneel en aan de Toneelgroep Comedia voor het seizoen 1948/'49 (Gemeentebld afd. 1, No. 4, bladz. 4).

Adres van 4 Januari 1949, van de dagelijkse leiding van de Organisatie voor progressieve studerende jeugd, houdende bezwaren tegen de in het Museum Fodor ingerichte tentoonstelling van Griekse foto's; — met het voorstel van Burgemeester en Wethouders, om dit adres voor kennisgeving aan te nemen.

Voordracht van Burgemeester en Wethouders van 18 Januari 1949, tot het verlenen van een subsidie voor het seizoen 1948/'49 aan Het Concertgebouw N.V. (Gemeentebld afd. 1, No. 46, bladz. 61).

Voordracht van Burgemeester en Wethouders van 18 Januari 1949, tot het verlenen van een subsidie voor het seizoen 1948/'49 aan de Stichting Amsterdams Toneelgezelschap (Gemeentebld afd. 1, No. 47, bladz. 63).

Voordracht van Burgemeester en Wethouders van 18 Januari 1949, tot het verlenen van een subsidie voor het seizoen 1948/'49 aan de Stichting Nederlandse Opera, gevestigd te Amsterdam, enz. (Gemeentebld afd. 1, No. 48, bladz. 65).

De algemene beschouwingen worden geopend.

De heer **BOT** ^(c.p.n) zegt, dat het feit, dat bij deze algemene beschouwingen tevens de verschillende subsidie-voordrachten besproken moeten worden, hem noopt, gezien de geringe hem ter beschikking gestelde spreektijd, af te zien van het maken van enkele algemene opmerkingen over de Begroting. Hij hoopt dit echter enigszins te ondervangen bij hetgeen hij bij die subsidie-voordrachten opmerken zal.

Spreeker wil toch eerst nog een algemene opmerking maken over het systeem der subsidies. In de Memorie van Antwoord gaan Burgemeester en Wethouders in op een vraag, die dienaangaande bij het Afdelingsonderzoek gesteld is. Zij wijzen er op, dat het gelijk maken van de begrotingsjaren van de kunst-

(Bot)

Alg. Beschouwingen

instellingen aan die van Rijk en Gemeente, verschillende, uit traditie voort-spruitende moeilijkheden oplevert. Dat is spreker uiteraard niet onbekend, doch hij acht die moeilijkheden niet van die aard, dat zij niet overwonnen zouden kunnen worden. En het zou belangrijk zijn, dit te doen, omdat een zodanige werkwijze zeker ten goede zou komen aan de bestaanszekerheid der instellingen en het daaraan verbonden personeel. Hij hoopt dus, dat Burgemeester en Wet-houders hun onderzoek naar de oplossing van dit probleem krachtig zullen voortzetten en binnen afzienbare tijd in staat zullen zijn, de resultaten daarvan aan de Raad mede te delen.

Spreker zegt ten aanzien van de verschillende subsidievoordrachten, dat men hierbij direct stuit op de onwil of de onmacht van het Rijk, de subsidies op de vereiste hoogte te brengen. Aangezien Amsterdam de te geven subsidies afhankelijk moet stellen van die van het Rijk, blijft er een zeer belangrijke lacune in de begrotingen van de instellingen. Die begrotingen vertonen, ondanks de subsidies, alle een tekort, ook die van het Amsterdams Toneel-gezelschap. Is het juist, zo vraagt spreker, dat begrotingstekort als een zwaard van Damocles boven het hoofd van dit, zonder twijfel hard werkende gezelschap te laten hangen? Hij meent, dat dit onjuist is. Hij is van oordeel, dat de overheid, zich eenmaal bereid verklarende, de kunst te steunen, dit op gezonde wijze dient te doen in het bewustzijn, dat goede kunst niet aan het volk gebracht kan worden zonder belangrijke overheidshulp. Met een belang-rijk tekort in zicht, na een jaar hard werken, moet de activiteit van het gezelschap geremd worden.

Hoewel spreker hier, als het enige zin zou hebben, dus zou willen pleiten voor het direct als subsidie toestaan van het subsidiair gestelde bedrag van f 135.745, wil hij hiermede geenszins zeggen, dat hij erg verrukt is over de prestaties van het gezelschap. Als hij dit zegt, wil hij er direct aan toevoegen, niet in een detail-critiek te willen treden. Het gezelschap heeft een kans van drie jaar gekregen en naar sprekers mening dient men het in de gelegenheid te stellen, zo dat enigszins mogelijk is, die kans voluit te gebruiken. Spreker gelooft echter, dat het niet onjuist is, hier een waarschuwend stem te laten horen. Hij ziet als een groot gevaar voor dit gezelschap, dat het bij de keuze van het repertoire zo weinig rekening houdt met het verlangen, dat ongetwijfeld bij een groot deel van de Amsterdamse bevolking leeft, naar het op het toneel vertolkt zien van het grote gebeuren van deze tijd. Spreker vreest, dat het gezelschap zich door dit manco van het grootste deel van de Amsterdamse bevolking zal vervreemden en dat dit reeds nu één van de oorzaken is van de verminderde belangstelling voor het gezelschap. Het is waar, dat het een greep naar het toneel van deze tijd gedaan heeft. Doch welk een mislukking is die greep geworden! Spreker zegt dit niet met leedvermaak, doch met spijt, want het is altijd jammer, een op zichzelf juiste intentie te zien mislukken in onwaarachtigheid. Dit toch is hier gebeurd. Op zichzelf was de idee, welke aan 1948 Anno Christi ten grondslag ligt, gelukkig: het wilde de voornaamste levensbeschouwingen van deze tijd en haar onderlinge strijd confronteren met het algemeen menselijke, gesymboliseerd in een vrouwenfiguur. Maar schrijver zowel als regisseur, in één persoon verenigd, hebben bij de uitwerking ter dege misgetast. Het ligt nochtans niet in sprekers bedoeling, hier artistieke critiek te leveren. Nog nooit is de kunst aan een enkele mislukking doodgegaan.

Wat hier echter wel belangrijk is, is het feit, dat de schrijver zich veroor-loofd heeft, een dergelijke caricatuur van de levensbeschouwing van een

Alg. Beschouwingen

groot deel van de Amsterdamse bevolking te geven, dat het beledigend werd. Spreker deelt geheel de omschrijving, welke in het Algemeen Verslag gegeven werd van de taak, welke de overheid ten aanzien van de kunst heeft en het heeft hem veel genoeg gedaan, in de Memorie van Antwoord te lezen, dat Burgemeester en Wethouders die mening delen. De overheid moet zich dan ook in onze maatschappelijke verhoudingen van elke vorm van ingrijpen onthouden, ook wanneer een bepaalde kunstuiting critiek levert op een bepaalde levens- of wereldbeschouwing. Doch die critiek dient eerlijk en oprecht te zijn en daarvan was in het onderhavige stuk geen sprake. Zulks treft te meer, daar de betreffende kunstenaar wel degelijk beter weet. Het is daarom, dat het naar sprekers mening te betreuren valt, dat Burgemeester en Wethouders zich niet bereid verklaren, om de artistieke leiding van het gezelschap kenbaar te maken, dat de planken van de Stadsschouwburg er niet zijn om het Amsterdamse volk te krenken.

Spreker hoopt, dat het gezelschap niet op deze weg zal voortgaan. Zijn fractie zou zich dan zeer ernstig moeten beraden over het verder medewerken aan het verlenen van subsidie.

Spreker wil ook nog iets opmerken over het subsidie voor het Volkstoneel. Hij heeft met genoeg gezien, dat Burgemeester en Wethouders een enigszins hoger subsidie voor dit gezelschap voorstellen, dan het vorige jaar werd toegekend. Naar zijn gevoelen is dit subsidie echter niet in overeenstemming met de gewichtige taak, welke het Volkstoneel zich gesteld heeft. Men zou dit toneel immers de voorhoede van het vaderlandse toneel kunnen noemen, in die zin, dat het degenen, die tot nu toe weinig belangstelling voor het toneel toonden, hetzij, omdat zij deze kunst niet of nauwelijks kenden, hetzij, omdat men het geld mist voor de dure schouwburgen, naar de voorstellingen trekt. Het Volkstoneel doet dit, door met veel inspanning, maar ook met veel succes, groeps- en bedrijfsvoorstellingen te organiseren tegen zeer lage entreprijzen. Men kan dit slechts doen ten koste van de salarissen van de spelers, welke zich deze opoffering getroosten ter wille van het idealistische doel. Daarom hoopt spreker, dat Burgemeester en Wethouders bij een volgende subsidieaanvraag ernstig onder het oog zullen zien, of het mogelijk is, het subsidie voor dit gezelschap belangrijk te verhogen.

Spreker onderbreekt zijn rede.

De vergadering wordt geschorst tot Donderdag 3 Februari 1949, te 19.30 uur.

Avondzitting op Donderdag 3 Februari 1949.

Voorzitter: mr. Arn. J. d'Ailly, Burgemeester:
Secretaris: mr. G. C. Spruijt.

De VOORZITTER heropent te 19.30 uur de de vorige avond geschorste vergadering en stelt aan de orde de voortzetting van de behandeling van:

§ 16. *Onderwijs, kunsten en wetenschappen* (niet vallende onder de §§ 1-15).

De algemene beschouwingen over deze paragraaf, met de daarbij behorende stukken, worden voortgezet.

(c.p.n.)

De heer BOT, zijn rede voortzettende, zegt, dat hij, na al hetgeen hij bij vorige gelegenheden reeds over de Opera heeft gezegd, daarover thans kort kan zijn. De verwachting, dat deze kunstinstelling — ondanks het zuinige beheer, dat toegepast wordt — eerder méér dan minder overheidssteun nodig heeft, is bewaarheid geworden. Dit drukt zwaar op de overheidsmiddelen, maar toch is spreker van oordeel, dat men deze bij de bevolking zo geliefde cultuuruiting in de gelegenheid moet stellen, tot gezonde bloei te komen. Tegelijk meent spreker, dat, wanneer de plannen op de juiste wijze verwerkelijkt worden, het ogenblik niet zover meer is, waarop men zal kunnen vaststellen, dat het subsidie eerder verlaging verdraagt, dan verhoging vraagt. In ieder geval acht spreker het gelukkig, dat een zodanige wijziging in het begrotingssysteem is aangebracht, dat exploitatie en investering overzichtelijker worden. De investeringen kunnen nu worden opgevangen in een door Amsterdam te verstreken lening, waardoor de exploitatie er gunstiger zal komen uit te zien. Spreker betreurt het echter, dat de pensioenregeling voor het personeel nog lang niet in orde is. Hij hoopt dan ook, dat Burgemeester en Wethouders bij voortduring drang op het bestuur der stichting zullen uitoefenen, om deze gelegenheid binnen de kortst mogelijke tijd te regelen.

Overigens gelooft spreker, dat de positie zowel van de Opera als van de vaste bespeler van de Stadsschouwburg aanmerkelijk zal verbeteren, wanneer de Opera eenmaal over een eigen gebouw beschikt. Hij hoopt dan ook, dat Burgemeester en Wethouders spoedig in staat zullen zijn, bepaalde voorstellen omtrent de stichting van een dergelijk gebouw aan de Raad voor te leggen.

Wat de derde belangrijke subsidievoorlichting betreft, nl. die betreffende het Concertgebouw, wil spreker terstond mededelen, dat hij ten zeerste aarzelt, zijn stem daaraan te geven. Er is immers heel veel, wat het voor hem welhaast onmogelijk maakt, langer voort te gaan, met deze instelling steun te verlenen. Men heeft hier te doen met een instelling, die op een volkomen verouderde wijze werkt. Er is een N.V., die een gebouw bezit en dit gebouw en een orkest exploiteert. Beide exploitaties geschieden door hetzelfde bestuur, waarin echter het dagelijks bestuur, gesteund door een directeur, volkomen de lakens uitdeelt.

In wezen bestaat de N.V. eigenlijk niet meer en in hoeverre het gebouw eigenlijk nog als bezit van de N.V. kan worden beschouwd, blijkt uit de overgelegde stukken niet, ook niet uit de begroting van de gebouwexploitatie, die over het seizoen 1947/'48 werd overgelegd. Overigens worden alleen overgelegd de winst- en verliesrekening of begrotingen van de orkestexploitatie. Op zichzelf is dit niet onjuist, want principieel gesproken heeft de Gemeente als subsidiegeefster alleen maar met die exploitatie te maken. Maar desondanks lopen

Alg. Beschouwingen

gebouw- en orkestexploitatie tot op zekere hoogte door elkaar. Het gebouw brengt aan de ene kant aan het orkest huur in rekening. Aan de andere kant wordt een deel van het saldo van de gebouwexploitatie bij de inkomsten van het orkest gevoegd. In het vorige seizoen waren beide posten ongeveer gelijk; thans raamt men f 25.000 ten voordele van het orkest. De tijd ontbreekt spreker, om de overgelegde begroting nader te bespreken, maar hij wil niet nalaten op te merken, dat men, bij het lezen van het rapport van de gemeentelijke accountant, niet aan de indruk ontkomt, dat het Concertgebouwbestuur er een beetje met de muts naar gooit, hetgeen bevreemdend is, als men bedenkt, dat dit bestuur uit overigens zeer zakelijk aangelegde mensen bestaat. Hoe dit zij, het is in ieder geval principieel fout, dat gebouw- en orkestexploitatie in één hand liggen. Dit vloeit voort uit het schijn-bestaan van de N.V., die het bestuur aanwijst. Men behoeft niet blind te zijn voor de verdienste, welke de N.V. in het verleden voor de Amsterdamse muziekwereld heeft gehad, als men vaststelt, dat deze toestand anachronistisch is. Zoiets bestaat bij geen enkel groot orkest. Elders, ook in het buitenland, ligt de leiding van het orkest in handen van vakmensen en spreekt het orkest een woordje mee. Daarvan is bij dit orkest praktisch geen sprake, al is deze medezeggenschap wel op papier geregeld. Op deze toestanden is reeds vele malen in de Raad gewezen, maar men sukkelt nog altijd rustig door op de oude, foute weg. Daaraan moet, naar sprekers mening, een einde komen. Het is al te dwaas, dat een particuliere onderneming, een particulier bestuur, waarop de subsidiërende lichamen maar een heel matige invloed hebben, een orkest exploiteert, dat in feite geheel drijft op subsidies der overheidslichamen.

Spreker wil niet uitvoerig ingaan op de vele narigheden, die voortvloeien uit de bijzondere opvattingen van het tegenwoordige bestuur van het Concertgebouw. Hij gaat voorbij aan het feit, dat men steeds meer mensen in het orkest opgenomen heeft, die elders niet „gelust” worden wegens hun foute houding tijdens de bezettingsjaren. Maar hij wil niet voorbijgaan aan het feit, dat men jaarlijks f 10.000 betaalt aan Willem Mengelberg en dat doet uit de subsidies, waarin Amsterdam in zo hoge mate bijdraagt. Spreker weet, dat men deze handelwijze dekt met formele argumenten, maar er zijn situaties, waarin zulk formeel handelen wandaad wordt. Een dergelijke situatie acht hij hier aanwezig.

Uit heel de geesteshouding van dit bestuur van het Concertgebouw vloeit zonder twijfel ook voort het plan, om bij een zg. West-Europese tournee het orkest tweemaal te doen spelen in Madrid. Het is spreker bekend, dat dit plan met de leden van het orkest besproken is en alleen teruggenomen werd, omdat vele musici zich gelukkig krachtig tegen dit plan verzet hebben. De uitvoering van een dergelijk plan zou een kaakslag zijn voor het vrijheids-lievende deel van de Amsterdamse burgerij.

Voorts merkt spreker op, dat het bestuur niet alleen als orkestexploitante eigenaardige opvattingen heeft, het heeft die ook als gebouwexploitante. Wat moet men er van denken, dat dit bestuur regelmatig de zaal van dit gebouw — dat eigenlijk als openbaar gebouw dient te worden beschouwd — weigert te verhuren aan de Communistische Partij en aan organisaties, waarvan het bestuur vermoedt, dat zij iets met die partij te maken hebben? Deze houding van het bestuur is, naar sprekers mening, onduelbaar. Hij wacht eigenlijk nog op het ogenblik, waarop dit bestuur zal besluiten, de communisten en hen, die het daarvoor aanziet, te weren uit de concertzaal, zoals het dit tijdens de oorlogsjaren met de joden heeft gedaan.

Uit een en ander zal het wel duidelijk zijn, dat het spreker erg moeilijk valt, zijn stem aan deze subsidievoordracht te geven. Hij beseft, dat weigering van het subsidie het door ons allen zo hoog gewaardeerde orkest in ernstig gevaar brengt, maar aan de andere kant kan de Gemeente bezwaarlijk blijven voortgaan met het steunen van een bestuur, dat zo weinig besef toont van de verantwoordelijkheid, die het heeft, niet alleen voor de muzikale prestaties van het orkest, maar ook voor de houding van het orkest in de Amsterdamse en Nederlandse sfeer en in de cultuurwereld van de democratische landen.

Spreker zal met belangstelling afwachten, welke uitzichten Burgemeester en Wethouders kunnen openen voor een spoedige oplossing van de vraagstukken met betrekking tot het Concertgebouw, alvorens definitief zijn stem te bepalen.

De tijd noopt spreker, kort te zijn over enkele andere punten, die hij nog zou willen bespreken. Toch wil hij niet nalaten, uiting te geven aan zijn vreugde, dat in dit begrotingsjaar, dank zij de verschillende door de Raad genomen besluiten, het Stedelijk Museum weer enigszins op de hoogte van de tijd zal komen. Daardoor zal de leiding van dit museum nog beter dan in de afgelopen jaren dit museum de rol kunnen laten vervullen, die nodig is, om de verworven nationale en internationale faam, een cultuurcentrum van de eerste orde te zijn, onverminderd te behouden.

Een groot nadeel voor het Amsterdamse kunstleven en ook voor de economische omstandigheden van de kunstenaars blijft nog het gebrek aan expositieruimte. In de Memorie van Antwoord spreken Burgemeester en Wethouders van het oprichten van een stichting door de kunstenaarsverenigingen voor het vestigen van een eigen tentoonstellingsgebouw en van hun voornemen, die plannen eventueel de nodige steun te bieden. Aan de andere kant meent spreker te weten, dat Burgemeester en Wethouders ook het al eerder geopperde plan, om in de tuin van het museum en in directe verbinding daarmee een expositiehal te bouwen, weer hebben opgenomen. Dit laatste plan zou, naar sprekers mening, zeker de voorkeur verdienen. Het zou prettig zijn, van Burgemeester en Wethouders te vernemen, wat nu werkelijk in hun bedoeling ligt.

Sprekende over de tentoonstellingsruimten, nog een enkel woord over Museum Fodor. De restauratie van de zalen is, merkt spreker op, nu al vrij geruime tijd gereed, maar van een expositie van werken van levende kunstenaars is nog geen sprake geweest. Daarentegen is er wel een tentoonstelling gehouden, waartegen door de Organisatie voor progressieve studerende jeugd terecht is geprotesteerd in een motie, welke ter kennis van de Raad is gebracht en die thans aan de orde is gesteld. Spreker is belangstellend naar de motieven, die Burgemeester en Wethouders er toe hebben geleid, de zalen van een onzer musea af te staan voor het houden van een tentoonstelling van foto's, die niets te maken hadden, noch als foto, noch als afbeelding van kunstwerken, met kunst. En dat, terwijl onze kunstenaars springen om tentoonstellingsruimte! De affiches voor deze tentoonstelling waren misleidend genoeg; zij suggereerden, dat men kennis zou kunnen maken met de antieke architectuur. Maar betrad men de tentoonstelling, dan waren er slechts enkele foto's, die daarvan iets te zien gaven. De vele tientallen andere waren afbeeldingen van allerlei zaken in het tegenwoordige Griekenland, waarvoor onze bevolking, althans dat deel, waarvan spreker zich in het bijzonder als de vertegenwoordiger beschouwt, niet de minste belangstelling heeft. Dat zou op zichzelf niet zo erg zijn, ware deze tentoonstelling niet gehouden onder auspiciën van een

Alg. Beschouwingen

regering, die, sinds jaren reeds, met behulp van vreemde, imperialistische machten, de eigen vrijheidslievende bevolking, die zich tijdens de bevrijdingsoorlog, waaraan ook het Nederlandse volk deel had, zo heldhaftig heeft gedragen, met militair geweld en de wreedste terreur bestrijdt. Spreker meent, dat Burgemeester en Wethouders geen motieven zullen kunnen aanvoeren, op grond waarvan hij er mede toe zou komen, het houden van deze tentoonstelling te billijken. Spreker acht daarom het in de motie uitgesproken protest juist en hij sluit zich daarbij aan.

Mevr. HEIJERMANS zegt, dat zij, als zij de door de gemeente Amsterdam gesubsidieerde kunstinstanties onder de loupe neemt, bij het Amsterdams Toneelgezelschap een vorm van half-cultuur moet constateren, die sommige mensen, die niet volkomen deskundig op het gebied van de kunst zijn, misschien nog enigszins kan imponeren, maar waarbij de waarlijk in kunst geciviliseerde alleen een forceren naar iets groots kan zien, een hopeloze poging — om met Goethe te spreken — ten einde uit een ashoopte een vlam te voorschijn te halen. Deze vlam dient dan nog alleen om egocentrische prestaties van enkelingen te verlichten. Hoewel Koning Lear zeker culturele waarde heeft, toont deze egocentrische prestatie van Van Dalsum opnieuw, dat het Amsterdams Toneelgezelschap niet werkt voor de Amsterdamse bevolking, maar eigen wensdromen beleeft. Een bewijs hiervoor is ook de opvoering van 1948 Anno Christi, waarmee men bewust een gedeelte van de bevolking kwetste. De schrijver van dit stuk is tevens de regisseur en de directeur van het gezelschap.

Dit brengt spreekster tot de kwestie van de Nederlandse toneelschrijvers. Een Nederlands toneel zonder Nederlandse toneelschrijfkunst is niet mogelijk. Wanneer het Amsterdams Toneelgezelschap eindelijk naar een Nederlands stuk grijpt — spreekster denkt aan Voor altijd Pilatus — kiest men een prototype van missionaris-amateurisme, zodat de vraag rijst, waarom Schipper naast God twee jaar blijft liggen en of men hier de bedoeling heeft gehad, weer eens de Nederlandse toneelschrijfkunst te nekken door dit missionaris-amateurisme ten tonele te voeren.

Spreekster wil zich niet te buiten gaan aan de beoordeling van artistieke prestaties. Over smaak valt niet te twisten, en het Amsterdams Toneelgezelschap voedt noch het volk, noch de pers in die mate cultureel op, dat men aan het begrip smaak van vele zijden waarde kan hechten.

Hetzelfde Amsterdams Toneelgezelschap, dat met zeldzame hoogmoed de mening van een groot deel van de Raad braveert, geeft sociaal ook al een zeer slecht voorbeeld. Van alle hoog-gesubsidieerde toneelgezelschappen geeft dit gezelschap de laagste salarissen. De klacht is geuit, dat er aan het Departement gebrek aan deskundigheid bestaat voor het vaststellen van voorwaarden en het verdelen van subsidies. Het komt spreekster voor, dat het beeld van de Stadsschouwburg hiervan het bewijs geeft. Van het begin af heeft spreekster zich verzet tegen de wijze van werken van het Amsterdams Toneelgezelschap, maar terwille van het personeel, dat anders tot werkloosheid zou zijn gedoemd, en omdat er, waar Burgemeester en Wethouders de sollicitatie naar de Stadsschouwburg niet hadden opengesteld, geen andere weg openstond, moest men zich, hoewel morrend, bij het bespelen van de Stadsschouwburg door dit gezelschap neerleggen.

Spreekster wil niet verder ingaan op de moeilijkheden ten aanzien van het Amsterdams Toneelgezelschap. Haar mening daaromtrent is aan de Raad

Alg. Beschouwingen
bekend. Het spijt spreekster, te moeten zeggen, dat in de loop van deze drie jaar zo weinig verbetering in de situatie is gekomen en dat men zelfs van een achteruitgang in repertoire moet spreken. Sedert Januari is er plotseling een opleving; er zijn drie premières geweest. Tegen de behandeling van de Begroting vertoont men een snellere wijze van werken.

Ook ten aanzien van de Opera moet spreekster tot haar spijt zeer kritisch zijn. Hoewel men bij de Opera nog een zeer groot tekort heeft, waardoor de exploitatie-mogelijkheden voor het volgende seizoen in groot gevaar worden gebracht, meent men daar toch een pensioenfonds te moeten stichten, door van de salarissen gedurende enkele jaren een zeker percentage af te trekken. Hoe kan nu deze Opera-huishouding plotseling een potje maken van haar grote tekorten?

Het pensioenfonds zelf wil spreekster niet aanvallen; zij heeft daarvoor juist het eerst gepleit en zij vindt het een schandaal, dat de eerste en de enige Opera in Nederland haar personeel niet een pensioen kan garanderen. Wanneer dit pensioen echter moet tot stand komen door een salarisvermindering, dan heeft men hier wel een wonderlijke wijze van salarisdruk.

Men moet toneelspeler zijn geweest om te weten, wat het betekent, dat de Opera haar personeel in de derde klasse laat reizen. Ook dit is een vorm van salarisvermindering. Het betekent voor toneelspelers of zangers een vermindering van gemak op reis, die tot gevolg heeft, dat zij 's avonds moe en doorgerookt in de schouwburg komen en dat hun prestaties hierdoor moeten verminderen. Dat hiervoor wagons worden gereserveerd, is van weinig betekenis. Een belangrijk gesubsidieerde instelling als de Nederlandse Opera dient haar mensen tweede klasse te laten reizen.

Het tempo van het repertoire is ook in de laatste jaren achteruit gegaan. In de eerste jaren bracht men opera na opera uit en hield men de belangstelling van het publiek levendig.

Het troebele beeld, dat het Concertgebouw bood, is troebel gebleven. Men schijnt daar van het standpunt uit te gaan: hoe troebeler het economische beeld, des te machtelozer is de Raad. De naamloze vennootschap met haar commissarissen ontvangt het subsidie; financiële scheiding tussen gebouw en orkest bestaat er niet. Men moet maar uitvissen, waar het geld van de Amsterdamse belastingbetaler terecht komt. Bij alles, wat men als aanval op de troebelheid van dit alles zou richten, waarschuwt het Concertgebouwbestuur met uitgestreken arme zondaarsgezichten: schaadt ons niet, want dan schaadt ge onze culturele instelling, ons orkest. Zich verschuilend achter deze instelling, gaat men dan genoeglijk met die troebelheid verder. Het meest geraffineerde van dit alles is het feit, dat de naamloze vennootschap Het Concertgebouw het orkest zelf van allerlei moeilijkheden de dupe laat zijn. Het is bijvoorbeeld bekend, dat dit orkest van alle Europese orkesten het slechtst betaalde is. Het orkest krijgt nooit een overzicht van de financiële situatie, hoewel het meer dan eens het verlangen daartoe heeft geuit.

Wanneer men nu uitgaat van het standpunt, dat een scherpe, kritische beoordeling van het Concertgebouw het orkest in gevaar brengt, dan dient men ook te bedenken, dat dit orkest grote zorg behoeft. In de illegaliteit heeft men de mogelijkheden willen scheppen om het orkest zelfstandig en onafhankelijk te maken. Dit zou zeer zeker een belangrijke bijdrage voor ons cultuurleven hebben betekend. Het plan was ontworpen door de heren Heuweekemeijer, Stotijn en Maarsen. Het is jammer, dat deze plannen tot de

vorming van een sterk Nederlands orkest, dat zich in dienst had kunnen stellen van de gehele Nederlandse cultuurgemeenschap en van alle delen van de bevolking, door de macht van de N.V. Het Concertgebouw getorpedeerd zijn. Waartoe heeft die sympathieke eerlijke poging geleid? Van 1945 af heeft de N.V. Het Concertgebouw een lijn van fascistische politiek gevolgd. Spreekster zou hieromtrent enige feiten willen noemen, welke onbeschaamde werkelijkheid iedere eerlijke Nederlander tart.

In 1938 kwam hier Jan Koetsier als accompagnist van de nazi-danseres Ilse Meudtner. Hij was directeur van de Duitse Kameropera, de lijf-opera van Seyss-Inquart. Jan Koetsier, die in 1942 dirigent van het Concertgebouw-orkest is geworden, is dit gebleven na de bezetting. Twee jaar lang heeft Rudolf Mengelberg de pers getrotseerd en alle gelegenheid gegeven, Koetsiers composities te doen vertolken. Het Concertgebouw-orkest noemde deze man de huis-componist van het orkest. Rudolf Mengelberg kwam eens met een symphonie van Koetsier, waarin een paukenslag voorkomt; het orkest noemde dit de symphonie met de genadeslag. Inderdaad heeft men de dirigent daarna niet meer de gelegenheid gegeven, op te treden, wegens verzet van het orkest. Nu is de grote vraag: heeft men Jan Koetsier nog verder salaris uitbetaald? Rudolf Mengelberg, die tijdens zijn schorsing genoeglijk verder werkte aan zijn fascistische Concertgebouw-politiek, bleef die politiek ook daarna volgen. Wanneer er plaats komt in het orkest, snuffelt de heer Rudolf Mengelberg naarstig naar een nazi-klant, die deze plaats zal kunnen bezetten. Ook zijn vondsten in de bezettingstijd hebben meestal niet de houding getoond, die wij zouden wensen.

Spreekster denkt bijvoorbeeld aan Carel van Leeuwen Boomkamp. Het Concertgebouw-orkest heeft bedreigd te staken en daardoor is deze cellist niet geëngageerd. De vraag rijst nu weer, of deze Van Leeuwen Boomkamp wordt doorbetaald, evenals Willem Mengelberg, die nog f 10.000 per jaar van de Amsterdamse belastingbetalers ontvangt, wanneer de troebele financiële stroom van de N.V. Het Concertgebouw verdeeld wordt.

De volgende vacature werd bezet door Tibor de Machula, die in 1936 in het Berlijns Philharmonisch Orkest werd opgenomen in de plaats van de joden Feuermann en Goldberg. In 1941 liet Rudolf Mengelberg in het Concertgebouw-orkest het optreden van joden verbieden. In 1947 gaf hij echter een Mendelssohn-herdenking. Op deze inconsequentie wil spreekster gaarne de aandacht vestigen. Tibor de Machula was van 1936 tot het einde van de oorlog lid van de Kulturkamer. Deze solist, die een zeer politieke cello bespeelt, heeft, toen hij naar Engeland moest gaan, geweigerd, zijn pas aan het linkse Hongaarse gezantschap te gaan halen.

Weer een andere vondst van Rudolf Mengelberg was Jan Damen. Deze zat tot 1945 in een Duits orkest in Dresden, totdat hij daar werd weggebombardeerd. Hij kwam niet voor de zuiveringsraad, maar was na de bevrijding een jaar ondergedoken in Zweden.

De altist Warrenars, de volgende trouvaille van onze directeur, maakte deel uit van het Zepparoni-kwartet, het lijf-kwartet van Seyss-Inquart.

De altist Escópe werd uit het Residentie-orkest ontslagen wegens lidmaatschap van de N.S.B., maar hij werd met vreugde door Rudolf Mengelberg ontvangen in het Concertgebouw-orkest.

Wanneer de fascist Woudenberg naar Indonesië moet om te dienen — waarover nog wel iets te zeggen valt, wat spreekster echter thans niet wil doen —

(mevr. Heijermans e.a.)

Alg. Beschouwingen

probeert Rudolf Mengelberg een Duitser, Burdak, die een overtuigd Hitleriaan is geweest, onder te brengen in het orkest, maar dit heeft het orkest belet.

Ten slotte heeft het orkest drie dagen geleden zich verzet tegen het plan van Rudolf Mengelberg om op een West-Europese tournee twee uitvoeringen te geven in Madrid.

Deze stroom van feiten, die op een grote onbetrouwbaarheid wijzen en getuigen van een zo sterke tegenwerking van hetgeen door alle partijen in de Raad wordt verlangd, zijn de oorzaak, dat spreekster haar stem aan dit subsidie niet kan geven.

De heer LE CAVELIER zegt, dat hij bij de behandeling van de begroting voor de kunst tot zijn spijt in herhaling moet treden van hetgeen hij bij die gelegenheid nu reeds gedurende drie jaar heeft beweerd. Spreker betreurt het, dat er zo weinig vooruitgang waar te nemen valt en dat men het liefst, ondanks beweerde progressiviteit en activiteit, maar alles bij het oude laat.

Het heeft spreker verwonderd, dat men in de hoek, waar men er verleden jaar zo gecharmeerd voor was, het Amsterdams Toneelgezelschap voor een lange periode in de Stadsschouwburg te laten spelen, hiervan dit jaar is afgestapt en zich thans beklaagt. Had men verleden jaar de goede raad gevolgd, het gezelschap maar voor één jaar te benoemen, dan waren de moeilijkheden er nu niet geweest, hadden althans ondervangen kunnen worden. Dit kan dus dienen tot waarschuwing en lering.

Wat spreker bij deze subsidiëring opvalt, is, dat men zich eigenlijk nooit bewust maakt, waartoe subsidie in wezen dient. Spreker heeft vroeger wel eens de vraag gesteld: is het slechts onderstandsgeld voor de kunstenaars, dan wel is het een bijslag in de toegangsprijs voor de toeschouwers? Of dient het tot opwekking, tot handhaving of tot aanmoediging van kunst en kunstenaar, of strekt het ten slotte er toe, de sociale verzorging van de kunstenaar mede mogelijk te maken? Spreker denkt o.a. aan het 12-maands-contract voor de toneelspeler, dat in de plaats is gekomen van het vroegere voor 9 maanden. Dient het voor de bevordering van de beoefening van de kunst als cultuurmoment in onze stedelijke ontwikkeling, ter verhoging van het beschavingspeil in het algemeen, ter vermeerdering van de volkskracht, of verstrekt het misschien het gereedschap, dat nu eenmaal bij de uitrusting van een wereldstad voor het vreemdelingenverkeer behoort?

Wanneer men het subsidie gaat bekijken van één van deze gezichtspunten uit, dan komt men tot eigenaardige conclusies.

Indien het subsidie alleen een bijslag betekent in de toegangsprijs voor de toeschouwer, dan zou men allereerst moeten overwegen, of deze niet méér moet en kan betalen, daar hij niet de gehele stadsgemeenschap omvat, doch slechts een luttele elite vertegenwoordigt, zomede, of de huidige toegangsprijs dan wel in overeenstemming is met de verhouding van prijzen en lonen van nu, vergeleken met die van vroeger.

Is het een kwestie van onderstand aan de kunstenaar, dan moet men zich afvragen: wat doet die kunstenaar dan, dat hij onderstand van de Gemeente nodig heeft? Wij komen dan tot de vraag: verdient hij het, is het goede kunst? Men moet zich dus afvragen, of inderdaad deze kunstenaar om zijn prestatie als kunstenaar in het belang der stadsgemeenschap gesteund moet worden. In hoeverre voldoet de huidige subsidiëring aan deze eisen, die de cultuurbevordering stelt?

Aan deze subsidiëring zitten vele kanten, ook voor een raadslid, dat zich

Alg. Beschouwingen

daarom hiermede bemoeien moet. Spreker gelooft, dat men hierover in het algemeen veel te gemakkelijk heenloopt. Niet alleen de Gemeenteraad doet dit, maar ook de gezelschappen, want deze nemen als vanzelfsprekend aan, dat, ongeacht hun prestaties, alle tekorten door de Gemeente, dus de belastingbetaler van hoog tot laag, worden opgevangen. Doen de gezelschappen zelf niet te weinig, om de tekorten op te vangen door de inkomsten te vermeerderen? Deze aanvaarde vanzelfsprekendheid ontnemt de natuurlijke prikkel aan het theaterbedrijf, want een bedrijf blijft het, ondanks dit alles, dat zich niet voldoende rekenschap geeft van de vraag, wat het moet brengen en wat de tijd vraagt. Men behoeft niet alle concessies te doen aan wat de tijd vraagt, maar men moet er toch wel rekening mee houden, dat men geeft, wat het publiek en het cultuurmoment nodig hebben. Men kan natuurlijk zeggen: wij staan daar zo ver boven, of, als Multatuli: publiek, ik veracht u! Maar wanneer men dit standpunt inneemt, dan moet men geen toneelspeler worden, d.w.z. voor een publiek zijn kunst uitleven, van een toncel, doch narcistisch voor de spiegel gaan staan en spelen voor zichzelf alleen. Men doet ook thans in het zg. vernieuwde gemeenschapstheaterleven precies als de vroegere theaterdirecteuren, die zelf, met de meest geliefde artieste, die rollen namen, waarin zij het mooist uitkwamen: zij plaatsden zichzelf in de zon. Dit deed ook Louis Bouwmeester, toen hij 35 jaar geleden om een extra-zonnetje boven zijn hoofd vroeg. Dezelfde sterrenmentaliteit leeft op het ogenblik nog bij het eerste gezelschap in de Stadsschouwburg. Men ziet, dat de jongere spelers nauwelijks een goede kans krijgen. Een van de oude toneelspelers verklaarde bij zijn jubileum zeer verwaten, dat hij met drie nestors in een autobus zat en opmerkte, dat, als die bus met de vier oude stayers verongelukte, geen Gijsbrecht meer gespeeld zou kunnen worden. Dit is geen mentaliteit voor het eerste theater des lands. Spreker is overtuigd, dat desondanks de Gijsbrecht gespeeld zou worden, misschien niet minder, wel anders. Waarom die angst om weggespeeld te worden?

Het eerste gezelschap des lands heeft te zorgen, dat er een voldoende repertoire is en dat wij, hoewel wij in een ongelukkige wereld leven, toch niet elke avond behoeven te gaan kijken naar de Comedie van het Geluk of naar would-be Chinees spel. Wanneer men dit vergelijkt met de periode van Royaards, Verkade en Schwab, dan blijkt, dat men zich toen realiseerde, dat het schouwburgpubliek een kring van vaste bezoekers is, klein, te klein, die men door een rijk repertoire moet blijven trekken. Men kan niet volstaan met een enkele artistieke daad en zeggen, dat de instudering en inleving van zo'n stuk zoveel tijd vergt, dat men zich niet kan wijden aan andere stukken. Vooral ook de ontspanningskunst, die evenzeer nodig is, wordt thans grotendeels verwaarloosd. Als men hier nu eens een uitgebreid klassiek repertoire opbouwde, zoals in de buitenlandse hoofdsteden, zodat de leerlingen van onze middelbare scholen hierdoor in de klassieke cultuur konden worden ingeleid, dan zou spreker er vrede mee hebben. De veelzijdigheid van de Royaardsen en Verkade's en hun tempi ontbreken nu echter ten enen male. Misschien heeft men nu ook wel weer een reden voor het armetierige repertoire: de centrale verwarming zal wel defect zijn geweest, of de olie uitgeput of zo iets. Men kent die argumenten van vroeger.

Het is thans vier jaar na de bevrijding en de kinderziekten van de eerste tijd moet men door zijn. In deze vier jaar had hier een zeker klassiek repertoire kunnen worden opgebouwd. Men heeft de jongere krachten, die in staat zijn, in de grote klassieke spelen mee te doen. Dit wezenlijke deel der taak van het

best gesubsidieerde gezelschap, met desondanks verhoudingsgewijs lage salarissen, is verwaarloosd.

Spreker wil niet eenzijdig zijn en hij erkent, dat deze mensen enige voortreffelijke creaties hebben geleverd, wat pech hebben gehad met hun keuze, het gebouw moeten delen en moeten reizen en trekken, dat zij in Heerlen moeten optreden en in Zeeland. Dit laatste is echter een euvel, dat inhaerent is aan de huidige organisatie van het Nederlandse toneel met zogenaamde coördinatie-ordening. Spreker meent, dat er een taak voor Burgemeester en Wet-houders ligt, om hierin verandering te brengen, zodat weer het Amsterdamse gezelschap in Amsterdam speelt, zoals in Parijs het Parijse gezelschap. Dit moet door het subsidie mogelijk worden, omdat het van belang is, dat de mensen uit de provincie naar de hoofdstad komen, om hier de goede toneel-speelkunst te zien.

Bij de Opera kan spreker met hetzelfde chapter komen en veel herhalen. Ook de Opera ondervindt evenals het toneel grote nadelen, doordat zij geen eigen gebouw heeft. Bij de behandeling van de vorige Begroting heeft de Wet-houder in uitzicht gesteld, dat er een oplossing zou worden gevonden, maar het schijnt, dat men hiertegen bezwaren heeft gehad. Op bladz. 1427 staan weer nieuwe beloften; Amsterdam vraagt echter daden.

Over deze Opera staan overigens t.a.v. het repertoire heel behartigenswaardige opmerkingen in de Memorie van Beantwoording. Er wordt evenwel gezegd, dat de Opera nog in het eerste stadium van ontwikkeling verkeert. Bij de vorige Begroting werden ook reeds dergelijke excuses gemaakt. Hoeveel jaar heeft men nodig om uit de eerste ontwikkeling te komen? Is het hiervoor nodig, dat de artisten eerst 55 jaar worden en gepensionneerd zijn? Maakt men met het oog hierop het pensioenfonds? Wanneer hier jonge mensen met frisse durf aanpakken, dan zouden zij zeker niet wachten, totdat zij oud waren, voordat zij de zaak op poten zetten. Als het zo lang moet duren, dan betekent dit, dat de leiding niet goed is. Wanneer men in een handelsbedrijf vijf, zes jaar moest wachten, voordat men met de eigenlijke zaken kon beginnen, dan zou men eerst miljoenen verliezen. Op deze wijze zou er in ons goede Amsterdam geen bedrijf tot stand komen of in stand blijven. Spreker gelooft, dat men nu, vier jaar na de bevrijding, kan zeggen: deze Opera is uit de eerste opbouw, deze Opera heeft immers een zekere geboortevloek, zij heeft toch haar eerste stadium van ontwikkeling al gehad, voordat de bevrijding kwam. Zij moet zich met deze subsidies kunnen redden met een redelijk repertoire of komt er nooit. Dat zij wel wat kan, heeft zij in vele lofwaardige opvoeringen bewezen.

Wat betreft het subsidie aan het Concertgebouw, meent spreker, dat dit in het openbaar belang moet worden opgeschort, totdat het rapport van de ingestelde commissie is gepubliceerd en dat de Raad eerst daarna deze zaak definitief kan regelen. Spreker wil stellig niet de musici in nood brengen, maar wil voldoende voorschotten ter handhaving van het orkest verstrekken. Daarvoor kan een pro-memoriepost worden uitgetrokken. De definitieve toekenning van het volle subsidie moet geschieden, nadat het rapport in zijn gehele omvang tegen al zijn achtergronden door de Raad is behandeld, vooral nu er geruchten zijn. Spreker merkt op, dat bij deze behandeling evenwel niet moet worden vergeten, dat men het Concertgebouw heeft te danken aan het particulier initiatief en particuliere financiële offers. In verband met de fiscale maatregelen en door de sociale maatregelen, die mede moesten worden getroffen, kon

Alg. Beschouwingen

het niet anders, of het particulier initiatief moest wel in gebreke blijven. Particulieren zijn niet meer in staat te doen, wat zij vroeger als maccenassen deden. De politieke gemeenschap is thans bezig, zich meester te maken van dit door particulieren gestichte cultuurmonument. Spreker vindt het echter onjuist, dat de gemeenschap, indien zij niet ten volle klaarheid omtrent besteding der gelden en bronnen der inkomsten heeft, subsidieert. Hiermede wil spreker niet zeggen, dat hij geen goede wil heeft bij het steunen van de kunst in het algemeen. De Gemeente heeft hier een taak, zodra particuliere middelen niet toereikend zijn of achterwege blijven.

Sprekende over het Stedelijk Museum, merkt spreker op, dat men in de Memorie van Beantwoording opnieuw de gemeenplaats kan aantreffen, dat Burgemeester en Wethouders het betreuren, dat een Amsterdamse schildersvereniging buiten Amsterdam heeft moeten exposeren. Die kunstenaars hebben aan dat betreuren van Burgemeester en Wethouders niets. Men zou kunnen zeggen, dat hier min of meer een verbanningsterreur wordt uitgeoefend. In de Memorie van Beantwoording kan men lezen: „Een en ander is een gevolg van het nog steeds in Amsterdam heersende gebrek aan ruimte voor dergelijke exposities. Het Stedelijk Museum is niet bestemd om als tentoonstellingsgebouw voor schildersverenigingen te dienen.”

Burgemeester en Wethouders betreuren het, maar zij doen niets. Integendeel, zij hebben de ruimte uitgebreid, maar de traditie van het Stedelijk Museum afgebroken en daarvoor niets anders in de plaats gesteld dan deze krokodillentranen, waar niemand iets voor koopt. In plaats dat men tentoonstellingen te zien krijgt van Amsterdamse levende schilders en Amsterdamse verenigingen, waaronder er zijn, die de gouden medaille van de stad Amsterdam hebben gekregen, krijgt men herhaaldelijk tentoonstellingen van kunstenaars, met wie misschien de ambtenaren van het gemeentelijk kabinet van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen veel op hebben, maar waarvan spreker nog altijd niet de kunstwaarde heeft kunnen inzien. Bij dit soort van moderne kunst moet de toeschouwer meer kunstenaar zijn dan de schepper zelf. De zg. kunstenaar geeft daar zijn werk in een onverstaanbare, nog niet vertaalde taal, en blijft in gebreke, zijn dictionnaire er bij te geven, opdat men hem kan begrijpen. De toeschouwer moet er voor zichzelf iets van maken: een stuk ergernis of een stuk verrukking; en als hij er wat van maakt, dan beleeft hij iets of niets, naarmate zijn eigen gevoels- of denkinhoud aangeraakt werd. Als spreker de plastische charades van de „vrijbeeldenars” ziet, vindt hij de statistiekgrafieken van de Stadsdrukkerij nog zinvoller, want deze geven meer raakpunten met zijn denkinhoud, dan deze destructieve subjects-optiek. Dit is niet nieuw; dit heeft men reeds eerder aanschouwd vlak vóór en direct na de eerste wereldoorlog, o.a. van Picasso, Braque, Mathisse, e.a. Deze celebrale uitingen van natuur- en bewegingsillusionisme zijn toen allemaal verdronken in het kubisme en andere uitwassen. In die tijd noemde men dit de kunst van de revolutionaire schreeuw, van deformatie van de vorm, het was de bedoelde ondergang van de cultuur in West-Europa. Deze revolutie is toen niet geslaagd, geleide instinctieve barbarismen verkeerden in super-natuurlijk realisme. Thans zien wij, aldus spreker, dezelfde reeds verouderde kunstuitingen, de voorgangers en de discipelen, en Burgemeester en Wethouders brengen deze in het Stedelijk Museum. Men kan dit met een vakterm noemen: de celebraal gegrepen quintessens van de revolutie. Als overheid dient men te waken voor de aantasting van het cultuurgoed van het Nederlandse volk.

Uit alle delen der wereld komt men de schilderijen van de Nederlandse voorvaderen der Amsterdamse schilders bekijken en de schilderijen van de huidige Amsterdamse schilders worden door Burgemeester en Wethouders, ten bate van buitenlanders en bizarrerie uit het museum geweerd, een gevolg van het nog steeds in Amsterdam heersende gebrek aan ruimte voor dergelijke exposities, zeggen Burgemeester en Wethouders.

Spreker begrijpt de protesten van de heer Bot niet, dat men begonnen is in Museum Fodor fotografieën uit te stallen. Dat doet men toch altijd in het Stedelijk Museum: de schilders moeten er niet in, maar wel exposities van fotografieën en drukwerk. Daarom heeft men een grafisch expert als directeur der stedelijke musea.

De heer Bot heeft Het Volkstoneel de avant-garde genoemd van ons grote toneel, de voorhoede van het nationale toneel. Inderdaad zou het mogelijk zijn, dat in deze goede schouwburg een avant-garde zich zou kunnen ontwikkelen, mits men niet steeds aanspeelde op de Stadsschouwburg en wanneer men hier inderdaad gedifferentieerd toneel gaf. De meeste van deze acteurs zijn er heen gegaan, omdat zij in de Stadsschouwburg geen kans kregen. Zij moeten daar nu hun eigen genre vinden en slagen zij, dan zullen zij in spreker een verdediger van Het Volkstoneel vinden. Ook het toneel van Vondel is volkstoneel geweest, zegt spreker.

Tot slot spreekt hij de hoop uit, dat men ook eens eenmaal de poort van het Stedelijk Museum kan binnengaan en met Vondel kan zeggen:

„Het hemelse gericht heeft zich ten langen leste”. . . en: „hoe onverziens is deze kans gedraaid . . .”.

De heer TAS merkt op, dat men aan de vooravond staat van de nieuwe fase van de kunstbemoeiingen in Amsterdam, omdat kort geleden de basis is gelegd voor de instelling van een Kunstraad, een instituut, waarvan spreker voor de toekomstige ontwikkeling van het kunstleven in Amsterdam bijzonder veel verwacht. Aangezien spreker bij de behandeling van de Kunstraad niet aanwezig is geweest, is het hem een behoefte, zijn vreugde er over uit te spreken, dat met dit lichaam het experiment is begonnen van iets, waaraan hij een zeker aandeel heeft gehad, maar dat nu, in een gewijzigde — en verbeterde — vorm, tot werkelijkheid gaat worden.

Aangezien de voornaamste subsidies de pijlers van het kunstbeleid vormen, lijkt het spreker nuttig, deze pijlers stuk voor stuk te behandelen.

Over de Opera is veel goeds gezegd, maar er is voorts veel critiek op uitgeoefend. Ook over de financiële kant van de Opera is iets gezegd, hetgeen hem, gezien de kwetsbaarheid van dit probleem, meegevallen is. Spreker wil niet zeggen, dat hij alles, wat bij de Opera gebeurt, op zichzelf volstrekt voor critiek gevrijwaard acht, maar hij kan het verwijt van de heer Le Cavalier, die had verwacht, dat men een Opera in enkele jaren uit de grond kan stampen, niet begrijpen. De heer Le Cavalier heeft zich er eigenlijk over verbaasd, dat de Opera nog niet aan de spits staat. Aan de spits van wat? Men moet zich realiseren, dat men heeft te maken met een eigen kunstvorming, die, met een zwakke voorgeschiedenis en een zwakke traditie achter zich, uit het niets moest komen en eigen tradities moest scheppen. Men moest proberen, naar een wereldniveau te streven, maar moest zich tevens aanpassen aan de typisch Nederlandse mentaliteit. Het spreekt vanzelf, dat een opera, die met deze moeilijkheden heeft te kampen, onmogelijk onmiddellijk tot een graad van perfectie kan komen. Als men weet, hoe juist de kunst door een tekort of verzwakking van traditie in de kern ge-

raakt kan worden en met ziet, wat deze Opera heeft weten te bereiken, dan is de critiek, op deze wijze uitgebracht, in hoge mate onbillijk.

De Opera moet nog steeds het „ijzeren fonds” opbouwen. Zij heeft dat nog niet opgebouwd, maar men moet begrijpen, dat, wanneer men een veertien of vijftien opéra's in een te korte tijd tot een vast repertoire wil opbouwen, men automatisch in Kitsch-prestaties valt. Men heeft immers bij de Opera reeds te kampen tegen historisch overgeleverde Kitsch-tradities. Wanneer men niet zorgvuldig een programma opbouwt, dan bouwt men een Opera op van de aard, zoals de heer Le Cavalier die niet hebben wil.

Het lijkt spreker niet verwonderlijk, dat de Opera met grote financiële moeilijkheden heeft te kampen, wanneer men bedenkt, over een hoeveel groter gezelschap mensen de Opera moet beschikken in vergelijking met andere groepen. De Opera heeft een koor, orkest, zangers, ballet, enz., bij elkaar meer dan 200 personen. Dit is veel meer dan bij welke andere kunstuiting ook, terwijl het aantal bezoekers, dat deze Opera moet trekken, niet groter kan zijn, dan door een toneelgezelschap kan worden getrokken. Dit is dus een uitermate ongunstige vergelijking. Spreker heeft verleden jaar cijfers geciteerd, waaruit bleek, dat in andere plaatsen zeker 50% meer publiek kon worden getrokken en er is geen twijfel over, dat men in Amsterdam ook meer publiek zou kunnen trekken. De Opera heeft tussen 1 September 1947 en 31 Augustus 1948 128.000 bezoekers in Amsterdam getrokken en het Concertgebouw in dezelfde tijd 235.000. Als men verband legt tussen de belangstelling voor het Concertgebouw en de belangstelling voor de Opera — er is immers dit verband, dat de muziek de grote stimulans is — dan kan men begrijpen, dat het fonds van belangstelling voor de Opera veel groter zou kunnen zijn. Ten dele is het Concertgebouwpubliek niet hetzelfde publiek, maar het wijst toch op een fonds van belangstelling. Dat in aanmerking genomen, kan men zeggen, dat bepaalde ongewenste verschijnselen van de Opera verklaarbaar zijn en overwonnen kunnen worden. Met grote belangstelling ziet spreker tegemoet, wat de onderhandelingen met Carré in dit opzicht kunnen opleveren. Wanneer men de mogelijkheid tot het bijwonen van een Opera vergroot en nieuwe belangstelling kweekt of op betere wijze realiseert, ligt hierin de mogelijkheid van winst voor de Opera.

De cijfers wijzen uit, dat er een stijging in de salariëring van de orkestleden is geweest. Spreker gelooft, dat dit billijk is, maar hij hoopt, dat de stijging van die salariëring gepaard zal gaan met een even gelijkmatige stijging van de prestaties van het orkest. Het orkest is één van die punten, die nog altijd behoren tot de factoren, die de Opera niet op haar beste punt hebben gebracht.

Over het toneel is af en toe gesproken van uitgangspunten uit, die spreker hebben verbaasd. Het is een feit, dat het repertoire van het toneelgezelschap, dat de Stadsschouwburg bespeelt, enige matheid vertoont. Men zou zonder enige twijfel kunnen verlangen, dat meer stoutmoedigheid zou worden betracht bij de samenstelling van het repertoire. Maar wanneer men critiek op het A.T.G. uitoefent, moet men zich realiseren, voor welke positie het A.T.G. staat, nl. dat het als eerste toneelgezelschap van het land een bepaalde verplichting heeft. Dit heeft niet alleen een goede kant, maar heeft ook kennelijk de neiging, een drukkende tendenz te vertonen, juist op de stoutmoedigheid van de programmasamenstellers. Het klassieke accent laat minder ruimte over, dan bij de andere gezelschappen het geval is. Dat gevoel, dat men minder ruimte heeft dan andere gezelschappen, remt de stoutmoedigheid. Dit verschijnsel heeft men overal. De Comédie Française heeft precies dezelfde klachten, die wij telkens

(Tas)

Alg. Beschouwingen

over het A.T.G. vernemen, aldus spreker. Ook „The Old Vic” in Londen. Al die gezelschappen gaan gebukt onder de ereplaats, die men hun heeft bezorgd. Dat overigens erkennende als moeilijkheid, waarvoor het A.T.G. staat, gelooft spreker, het een zekere mate van matheid te mogen verwijten. Er is gezegd, dat men meer premières moet uitbrengen. Men moet niet in de eerste plaats méér, maar wel goede premières uitbrengen. Het is de kwaliteit van de premières, die de doorslag geeft. Dit is bij het repertoire van het A.T.G. niet helemaal het geval.

Het doet spreker genoegen, dat mevr. Heijermans aan het stuk King Lear niet alle culturele waarde heeft kunnen ontzeggen. Het lijkt hem geruststellend voor de heer Shakespeare. Die opvoering mag tot de serieuze toneelpogingen worden gerekend. De opvoering van dit stuk is een belangrijke gebeurtenis geweest in het Amsterdamse toneelleven en het geeft spreker geen aanleiding tot psycho-analytische beschouwingen over de hoofdrolspelers.

Naar aanleiding van het stuk Anno Christi 1948 heeft spreker merkwaardige critiek beluisterd. Dit stuk is een jubileumopdracht geweest. Daarover kan men twisten. Degene, die op zich heeft genomen, dit stuk ter ere van het jubileum te schrijven, heeft een moed getoond, die die van spreker achter zich zou laten. Spreker heeft een dergelijke poging nog nooit zien slagen. Het toneelstuk — zo heeft men hier gezegd — zou aanvechtbare waarde hebben, omdat het de gevoelens van een deel van de Amsterdamse bevolking krenkt. Dit is een enigszins overdreven formulering. Het is een stuk, waardoor een bepaalde partij in de Raad zich gekrenkt gevoelt. In hoeverre een belangrijk deel van de Amsterdamse bevolking zich tevens gekrenkt gevoelt, zou misschien een onderzoek waard zijn. Hier is een gekrenktheid van een partij, die precies weet, wat zij met haar partijpolitiek wil. De gedachte, dat men als socialist zich door dit stuk gekrenkt zou voelen, acht spreker een dwaasheid. In dit stuk wordt gestreefd naar een wereld, waarin meer menselijkheid, vrijheid en welvaart kunnen worden gevonden. Dit zijn de drie voornaamste pijlers van het socialisme. Wanneer men buiten de tralies van De Waarheid treedt, zal men zien, dat er miljoenen mensen zijn, die dit als de pijlers van het socialisme beschouwen. De schrijver van dit stuk, die geen communist is, heeft de tegenstander van het communisme iets meer „poids” gegeven dan de ander. Wanneer de heer Bot toneelschrijver ware, zou dan de Partij van de Arbeid evenveel gewicht krijgen als de partij van de heer Bot? Spreker gelooft, dat dit stuk een poging is geweest, die men meer of minder geslaagd kan vinden, maar die men niet kan verbieden. Wanneer men van bepaalde zijde op dit stuk deze critiek gaat uitoefenen, die niet berust op artistieke, maar op partij-politieke maatstaven, dan wordt in een bepaalde hoek van deze Raad een precedent geschapen, en spreker vraagt zich af, of men in de kringen van de partij van de heer Bot zich bewust is van de consequenties daarvan.

Wanneer men 30 jaar geleden diezelfde maatstaven had aangelegd, uitgaande van hetgeen toen een belangrijk gedeelte van de Amsterdamse bevolking voelde, zou geen enkel stuk van Heijermans zijn opgevoerd, want Heijermans heeft in zijn stukken bevolkingsgroepen met sarcastische aanvallen becritiseerd. Het verheugt spreker echter, dat men toen dat verbod niet heeft gevraagd. Tot de kunstpolitiek behoort het openlaten van deze mogelijkheden van sociale en politieke critiek in toneelstukken. Men kan niet zeggen: wij zijn vóór critiek, met uitzondering van die op de communistische partij. Men moet zich uitspreken voor vrije critiek. Er zijn inderdaad delen van de wereld, waar men alles mag becritiseren, behalve de communistische partij, maar wij wonen nu eenmaal, aldus spreker, aan de andere kant van het IJzeren Gordijn.

Ten aanzien van het Concertgebouw zijn critische woorden geuit, die een grote mate van juistheid vertonen. Deze culturele instelling wordt geleid op een wijze, die sociaal, politiek en muzikaal 30 jaar ten achter is. Er is een toestand geschapen, waarbij de culturele en artistieke initiatieven niet tot hun recht komen. Dit betreft zowel de dirigent als het orkest. Geen van deze factoren kan met voldoende kracht worden doorgezet. De laatste tijd is het met de samenstelling van het programma inderdaad een stuk beter gegaan. Dit is te danken aan de heer Van Beinum. Men moet beslissingsvrijheid maken voor de dirigent. De bestaande instanties, die dit orkest leiden, dateren uit een tijd, dat het orkest bestond door particuliere subsidies en deze instanties wensten geen ruimte te maken voor nieuwe situaties.

Het rapport van de commissie voor het Concertgebouw is onderweg. Spreker hoopt, dat het Burgemeester en Wethouders spoedig zal bereiken en dat in het College een spoed zal worden betracht, die gunstig zal afsteken bij het tempo, dat in de commissie heeft geheerst, waar het vaak werd bepaald door het langzaamste lid.

Ten aanzien van de pensioenregeling voor het Concertgebouworkest zijn tal van onbillijkheden ontstaan door de devaluatie van het geld en tengevolge van de termijnen, waarin het pensioen wordt uitgekeerd. Er worden nog steeds pogingen gedaan, hierin verbetering te brengen. Spreker veronderstelt, dat Burgemeester en Wethouders een open oor zullen hebben voor de klachten van deze mensen, die toch hun leven lang eraan hebben meegewerkt, het orkest te maken, tot wat het geworden is.

Mevr. Heijermans heeft medegedeeld, dat zij haar stem niet aan deze voordracht zal geven. Dat is een slag, maar een slag, die de Raad te boven zal komen. Gelukkig heeft de communistische fractie zich wat voorzichtiger uitgedrukt. Men moet zich toch wel realiseren, wat een subsidie betekent en welke verantwoordelijkheid men door de inhouding ervan op zich laadt. Spreker is van mening, dat men niet op deze wijze moet optreden. Er is een commissie, die straks met een rapport zal komen. Burgemeester en Wethouders moeten in staat worden gesteld, de problemen aan de hand van dat rapport op te lossen. Met dit subsidie wordt een bepaald deel van het muziekleven gesteund, waarvan men straks, als er een verandering komt, gebruik zal kunnen maken.

Een derde kant van het Amsterdamse kunstleven vindt men in het Stedelijk Museum. Hier heeft men ook te maken met een bepaald kunstbeleid. De manier, waarop de heer Bot dit heeft besproken, heeft spreker niet in ieder opzicht kunnen bevredigen. Wanneer men critiek heeft op het artistieke beleid van de museumdirecteur, dan kan men dit zeggen. Men kan ook critiek uitoefenen op de gevoerde politiek. Spreker heeft echter bezwaar tegen de vermenging van beide. Een dergelijke vermenging doet zich voor, wanneer men spreekt over een tentoonstelling van Griekse kunst. Als men tegen een dergelijke tentoonstelling bezwaar heeft, dan heeft men dit uit politieke overwegingen, niet uit artistieke.

De heer Le Cavelier heeft met veel temperament gesproken over de leiding van het Stedelijk Museum. Ook spreker moet verklaren, dat de lijn hierin op een aantal punten begint af te wijken van hetgeen zijn lijn zou zijn, maar dit lijkt spreker het goed recht van de directeur van het Stedelijk Museum. Men moet in dit museum ruimte laten voor de moderne kunst; deze omvat ook de voorhoede-kunst en dié kunstuitingen, die ver vooruit zijn aan de opvattingen van de gemiddelde Nederlander. Men moet niet nemen, wat de gemiddelde Nederlander voor het huidige avant-garde-tempo houdt, want hiermede breekt

Alg. Beschouwingen men de avant-garde de nek. Men moet zich eveneens hoeden voor modernistische vooroordelen. Men kan niet zeggen, dat alles, wat afwijkt van het gebruikelijke, alleen reeds daardoor avant-garde zou zijn. Hiertegen zou spreker willen waarschuwen. Het lijkt hem noodzakelijk en ook een verdienste, dat een museumdirecteur een eigen smaak heeft, maar als deze zijn eigen smaak in het geding brengt, dan moet hij de allerhoogste maatstaf aanleggen. Alleen op deze wijze kan hij de beste propaganda voor zijn richting maken.

Goed, maar welk
oordeel dan?

Idem, welke maat-
staven dan?

Wanneer men deze „critiek” — het begint inderdaad bij spreker bijna de vorm van critiek aan te nemen — uitoefent, dan moet men zich wel bewust zijn van de basis, van waaruit men die critiek uitoefent. Dit kan niet zijn het smaakoordeel, waarvan de heer Le Cavelier heeft gesproken. De heer Le Cavelier heeft wel heel veel dingen gezegd, die op zichzelf volkomen juist zijn, maar die dingen zijn ook gezegd tegen Mozart, tegen Beethoven en over Rembrandts Nachtwacht. Men moet de moed hebben, van zijn eigen maatstaven distantie te nemen. Iedereen heeft vooroordelen, die zich in maatstaven hebben omgezet; dit geldt ook voor de directeur van het museum, maar eveneens voor zijn critici.

Er zijn in het beleid van Burgemeester en Wethouders tal van punten, die tot discussie uitlokken. Er is een zekere mate van verschil tussen hetgeen Burgemeester en Wethouders, in de huidige samenstelling van het College, als de taak van de Gemeente t.a.v. de bemoeiing met de kunst zien en sprekers opvatting hieromtrent. Bij Burgemeester en Wethouders bestaat een grotere schroom dan bij spreker om met de leiding van de Gemeente in de richting van een artistieke beoordeling te gaan. Spreker aanvaardt dit verschil en hij ziet het op de valreep als onoplosbaar. Dit verschil verzinkt overigens in het niet tegenover de punten, waarop sprekers mening met die van Burgemeester en Wethouders samenvalt. Wanneer men denkt aan de bemoeienis met de kunst, die enkele jaren geleden in Nederland bestond, dan ziet men, dat in Amsterdam een poging is gedaan om aan de kunst — voor zover de middelen beschikbaar waren — een zo ruim mogelijke materiële basis te verschaffen. Dit is inderdaad en allereerst de taak van de Gemeente; veel verder kan men niet gaan. Het is de bijzonder grote verdienste van Burgemeester en Wethouders op dit terrein, dat zij zich met grote werkkraft en met grote warmte op die plicht hebben geworpen. Er is op dit terrein heel vaak geschipperd en heel vaak dilettantisme bedreven. Er bestaan tal van dilettantistische opvattingen. Men heeft, omdat kunstenaars vaak arm zijn, gezegd, dat hun kwaliteit met hun armoede samenhangt. Men heeft dan echter vergeten, dat door die armoede heel vaak talenten geknauwd worden. Men ziet alleen die talenten, die zich hebben weten te handhaven. Men ziet niet, wat nodeloos te gronde is gegaan. Spreker gelooft, dat de Gemeente door haar politiek allerlei kansen opent, waarbij men moet accepteren, dat zeker onkruid opschiet. Dat openen van nieuwe mogelijkheden beschouwt spreker als het juiste uitgangspunt van de politiek van Burgemeester en Wethouders.

Dus praktisch
gaan critiek

Spreker wil deze naar zijn mening reeds te lange redevoering niet beëindigen, zonder uitdrukkelijk uit te spreken, dat hij deze hoofdzaak van het beleid van Burgemeester en Wethouders buitengemeen verdienstelijk vindt en dat het hem verheugt, dat hij enkele jaren dit beleid heeft mogen steunen.

Mej. LUNS merkt op, dat, evenals ieder jaar, ook thans de kunst bij de Begroting weer een hoogtepunt is geworden van meningsverschillen. Hoewel zij aan het aanmoedigen hiervan geen behoefte gevoelt, moet ook spreekster verschillende zaken, die bij deze afdeling aan de orde komen, behandelen.

Alg. Beschouwingen

Voor alles wil zij constateren, dat de subsidies aan de kunst, voor wat betreft het Concertgebouw, de Opera en het Amsterdams Toneelgezelschap, een voortdurende stijging vertonen, waaraan voorlopig wel niet zal zijn te ontkomen. Over deze kwestie kan zij slechts herhalen, wat zij steeds weer ter sprake heeft gebracht, nl. een betere bezetting en contrôle van de zakelijke leiding, die naar haar mening van het artistieke beheer geheel en al gescheiden moet blijven. Het is niet juist, wanneer men voor deze beide zaken verantwoordelijk is, evenmin als spreekster het kan waarden, dat een artistiek leider tegelijk auteur is of een muzikaal leider tegelijk componist. Spreekster vindt dergelijke combinaties onzakelijk en gevaarlijk.

Ten aanzien van het Concertgebouw krijgt spreekster uit alles de indruk, dat het rapport over deze instelling moedwillig wordt vertraagd. Hier wordt geen activiteit ontwikkeld en de commissie neemt, naar spreeksters mening, een onafhankelijkheidshouding aan, die wel voor deze instelling steeds karakteristiek is geweest, maar hierdoor des te meer te betreuren valt.

Ook spreekster acht het juist, dat men, alvorens tot uitkering van het subsidie over te gaan, allereerst de eis stelt, dat het rapport van de commissie ter bespreking wordt overgelegd en dat men, in afwachting hiervan, eventueel de nodige voorschotten verleent.

Men moet begrijpen, dat in de huidige vorm deze door spreekster zeer gewaardeerde kunstinstelling uitsluitend werkt door de steun van de gemeenschap en daarom aan die gemeenschap verantwoording schuldig is.

Voor wat de artistieke gestie van het Concertgebouw betreft, wil spreekster uiting geven aan haar bezorgdheid, dat men, door de afwezigheid van de eerste dirigent van dit ensemble, de heer Van Beinum, gedurende een belangrijk gedeelte van het seizoen een vaste leiding mist en aangewezen is op gastdirigenten. Iedereen, die met het vak bekend is, weet echter, dat het er bij een orkest niet om gaat, of men al dan niet in staat is, onder leiding van een gastdirigent enkele briljante uitvoeringen te geven, doch dat het belangrijkste is, of men door regelde ernstige training en repetities het peil van dit orkest weet te handhaven. In verband hiermede is de tegenwoordige gang van zaken zeker te betreuren.

Bij de Opera heeft men te doen met een instelling, die wel op zeer bijzondere wijze — en terecht — leeft in de harten van de Amsterdammers van alle klassen en standen en wel het sterkst in de volkslagen, wat duidelijk bij de voorstellingen is te constateren. Dit is verheugend en begrijpelijk, omdat, alle nieuwe zakelijkheid ten spijt, dit een overwinning betekent van de eeuwige romantiek.

Bovendien hebben wij in deze Opera een object van internationaal formaat, waarop wij trots kunnen zijn. Dit viel spreekster nog onlangs op, toen zij in Parijs de beroemde opera-ensembles aldaar hoorde en tot haar vreugde constateerde, dat Amsterdam, met zijn jonge ensemble, zonder schroom een vergelijking daarmee zou kunnen doorstaan. Om al deze redenen acht spreekster het voortbestaan van dit gezelschap heel belangrijk, al beseft zij volkomen, dat de financiering op deze wijze niet mogelijk is en dat hierin ernstige wijzigingen zullen moeten worden aangebracht. Ook zal van de zijde van de Opera de meest efficiënte zuinigheid moeten worden betracht. Spreekster acht het onjuist, dat men onder deze omstandigheden zich de luxe permitteert, een curiosum als Ariadne van Strauss te brengen. Hiervan gingen slechts een paar voorstellingen, die zonder twijfel veel geld kostten en slechts interesse hadden voor enkelen en zeker niet voor het publiek van de Opera. Iets dergelijks kan men zich veroorloven, wanneer men een volledig repertoire bezit, maar het lijkt

Alg. Beschouwingen
spreekster in de huidige omstandigheden niet verantwoord. Zij noemt dit overigens slechts als een voorbeeld van beheer.

Spreekster hoopt van harte, dat men, in overleg met de Regering, een oplossing zal vinden en zij zou een nauwer contact van het bestuur van de Opera met de Commissie van bijstand voor de Kunstzaken gaarne aanbevelen.

Natuurlijk is de bouw van een operagebouw van primair belang voor een rendabele exploitatie. Dat Burgemeester en Wethouders mededelen, dat op de stichting van zulk een gebouw uitzicht bestaat, is verheugend. Spreekster hoopt, dat hierover spoedig een besluit zal kunnen worden genomen.

Over de subsidiëring van het Amsterdams Toneelgezelschap kan spreekster niet enthousiast zijn, omdat de bezwaren, die zij bij het optreden van dit gezelschap in de Stadsschouwburg naar voren bracht en op grond waarvan spreeksters fractie indertijd tegenstemde, voor haar nog even klemmend zijn. In tegenstelling tot haar mening omtrent de Opera meent spreekster, dat dit ensemble in het Amsterdamse kunstleven geen overwegende plaats inneemt; men constateert dit ook wat betreft het bezoek.

Op spreeksters instantelijke vraag, hoe men meent, aan het euvel der halflege schouwburgen tegemoet te komen, gezien de verschillende gegeven suggesties, antwoordden Burgemeester en Wethouders, dat het niet wenselijk is, de schouwburgen aan te vullen door het uitgeven van toegangsbiljetten tegen gereduceerde prijs. Spreekster ziet dit niet in; zij kan de bezwaren van Burgemeester en Wethouders niet delen. Zij blijft eveneens aandringen op het uitbreiden van het aantal volksvoorstellingen, ook voor niet-georganiseerden, en zij kan er niet in berusten, dat dit probleem nu weer wordt verschoven naar de nog te vormen Kunstraad; tegen die tijd is men waarschijnlijk al weer aan een volgend speelseizoen.

Dankbaar is spreekster voor de toezegging omtrent de schoolvoorstellingen van het klassieke repertoire, omdat zij deze voor de opvoeding van de jeugd inderdaad zeer belangrijk vindt.

Ook is het voor spreekster een grote satisfactie, dat er eindelijk een einde komt aan het wanbeheer van de buffetten van de Stadsschouwburg. Deze schande voor de hoofdstad heeft maar al te lang geduurd. Aangezien spreekster evenwel vernam, dat deze verbetering pas in September tot stand zal komen, wil zij Burgemeester en Wethouders toch ernstig vragen, of zij, in afwachting daarvan, er niet iets op kunnen vinden, om intussen zo mogelijk paal en perk te stellen aan de vergiftigingspogingen, die in de foyer nog steeds op het Amsterdamse publiek worden gedaan.

Voorts wil spreekster nog enkele opmerkingen maken over de musea. Het is Burgemeester en Wethouders bekend, hoe zij staat tegenover het beleid in het Stedelijk Museum. In tegenstelling tot Burgemeester en Wethouders meent zij, dat het hoofdstedelijke museum inderdaad mede tot taak heeft, o.a. het werk te exposeren van de Amsterdamse schilders, en wel onafhankelijk van het feit, hoe deze artisten zich wensen te organiseren; dit is een zuivere bescherming van de onafhankelijkheid van de kunstenaar, die zich niet in een federatie behoeft te laten dringen, waarvan de richting hem niet aanstaat. Dat een van de oudste Amsterdamse schildersverenigingen, Sint Lucas, gedwongen was, in Laren exposities te organiseren, is naar spreeksters mening een schande voor de hoofdstad en dit berust niet alleen op een zogenaamd gebrek aan expositieruimte; hier is duidelijk sprake van onwil en met de kleine ruimte in Museum Fodor ondervangt men dit niet.

↓
op Sandberg terug te
voeren. Waar is die
onwil aanwijsbaar.

Alg. Beschouwingen

Ten aanzien van de stichting van een nieuw tentoonstellingsgebouw kan spreekster het optimisme van Burgemeester en Wethouders niet delen, aangezien nòch de stichting, nòch de financiële basis, nòch het benodigde kapitaal hiervoor aanwezig zijn en bovenal de zogenaamde samenwerking van alle Amsterdamse schildersverenigingen haar in dit verband een fantastische droom van Burgemeester en Wethouders lijkt, die, zoals de zaken momenteel staan, zeker niet te verwezenlijken zal zijn.

Op gevaar af, voor achterlijk-conservatief te worden versleten, verklaart spreekster nogmaals, dat het haar niet duidelijk is, wat men beoogt met het brengen van de vele bizarre en ultra-moderne tentoonstellingen in het Stedelijk Museum. Spreekster schaamt zich er allerminst voor, te verklaren, dat het nut van een zeer langdurige expositie als die van de 13 beeldhouwers uit Parijs haar ten enen male ontgaat. Voor haar gevoel kan men zich een dergelijk curiosum slechts permitteren, wanneer men plaats en geld over heeft, maar zij meent, dat de Gemeente hieraan nog niet bepaald toe is.

Ten slotte verneemt spreekster gaarne van Burgemeester en Wethouders, of er nu althans samenwerking is gevonden met alle Amsterdamse schildersverenigingen, wat betreft de exposities in Museum Fodor, alsmede wanneer hiermee een begin zal worden gemaakt en hoe men zich de verdeling van de expositieruimten heeft gedacht.

De heer **RUSTIGE** wil, hoewel zijn mening over verschillende punten wel bekend is, toch in verband met de hier behandelde materie en omdat het een hoofdstuk van de Begroting betreft, niet de gelegenheid laten voorbijgaan, enkele opmerkingen — zij het zeer in het kort — te maken.

Spreekster heeft zich telkenmale verbaasd over het pessimisme van Burgemeester en Wethouders. Zij laten in het begin van ieder jaar een stuk opvoeren in de Stadsschouwburg, waarin wordt gezegd:

Het loopt met Amsterdam, gelijk ghy hoort, ten ende

En wy verwachten deel aen d'algemeene ellende.

Het Gemeentebestuur ziet in de opvoering van de Gysbreght meer dan alleen het ten tonele brengen van het treurspel. De Wethouder acht, volgens een interview, het van belang, dat men zich juist bij de jaarwisseling bezint op de betekenis van de stad. Op dat moment is er dus waarschijnlijk meer realiteitsbesef dan bij het behandelen van de subsidies.

Spreekster vraagt zich af, waarom dit stuk nu steeds op Nieuwjaarsdag moet blijven gehandhaafd. Hij vindt het stuk wat triest, al is Vondel onmiskenbaar een groot toneeldichter. Spreekster matigt zich geen oordeel aan over toneelstukken; hiervoor is de Raad niet.

Er is het een en ander te doen geweest over de datum van de opvoering van de Gysbreght. Spreekster weet niet, of het samenhangt met het feit, dat een van de leiders van het gezelschap van „communicerende” naar „katholicerende” opvattingen is overgegaan, dat men meent, dat de Gysbreght omstreeks Kerstmis zou moeten worden opgevoerd. Spreekster vindt het ook, gelijk gezegd, op de 1ste Januari enigszins triest.

Als men dit stuk gehad heeft, krijgt men De Bruiloft van Kloris en Roosje, die de ene keer meer slaagt dan de andere keer, en herinnert aan de oude nieuwjaarswensen van de lantaarnopsteker, zoals er enkele in Ons Amsterdam zijn gereproduceerd. Spreekster vindt het een onaangename prestatie, het jaar hiermee in te zetten, en hij zou Burgemeester en Wethouders in overweging willen geven, hun aandacht hierop nog eens te vestigen.

In verband met de critiek op 1948 Anno Christi merkt spreker op, dat hij meermalen in de Raad heeft meegemaakt, dat men van katholieke zijde heftig te keer ging tegen een bepaald stuk. Men komt blijkbaar periodiek aan de beurt, thans zijn het de communisten. Spreker staat op het standpunt, dat de Raad hiervoor niet is. Er wordt aan de Raad alleen gevraagd om een bijdrage; het aangeven van een richting voor toneel, concert en opera ligt niet op zijn weg. Wanneer dit echter anders is, dan beklagt spreker Burgemeester en Wethouders, omdat zij zo slecht zijn geslaagd.

Bij het eerste optreden van de Opera heeft spreker reeds gezegd: dit wordt duur! Mooi is het ook, maar het kon veel goedkoper en toch goed zijn. Het is voor spreker de vraag, of men op deze wijze met grote tekorten kan doorgaan. De opera in Amsterdam werd in één jaar door 128.000 bezoekers bezocht: Dit waren natuurlijk enthousiastelingen; er zijn mensen, die driemaal in een seizoen naar de opera gaan. Dit betekent dus, dat er 40.000 mensen van de opera profiteren. Hiervoor willen Burgemeester en Wethouders dan een subsidie geven van f 418.300, dus f 10 voor ieder van die liefhebbers. Dit lijkt spreker wel wat veel. Hij komt hierop straks nog terug.

De pensionering is een zaak, die naar sprekers mening nog in de lucht hangt en waarmee men erg voorzichtig moet zijn, omdat zij haast niet te betalen en te regelen is voor deze categorie. Wie moet er nu worden gepensionneerd? Iemand, die eens in de drie weken in Amsterdam optreedt, maar dan weer naar andere plaatsen gaat? Wanneer men leest, dat een van die artisten in het buitenland in zijn wang wordt gebeten, dan moet men hem hier toch niet pensionneren! Dit is een dwaasheid.

Bovendien is de voorspiegeling, die hier is gemaakt over een betere gang van zaken en een groot operagebouw, ook niet juist. Men wil straks in een groter gebouw komen, maar men gaat niet méér optreden. Als de zakelijke leider van de Opera nu verklaart, dat dit meer zal opbrengen, dan zou spreker nog twee zakelijke leiders naast hem willen zetten, die hem controleren. Een nieuw operagebouw kost miljoenen en is duur in exploitatie. Er is geen gebouw zo goedkoop als de Stadsschouwburg en deze kost per jaar toch nog f 312.765. De N.V. Carré geeft dividend over de exploitatie van het gebouw. Strassburger vraagt niet om subsidie, hoewel hij, naar spreker vermoedt, ook veel onkosten heeft, meer dan de Opera. De exploitatie van de Schouwburg kostte in 1939 f 100.000 en thans f 312.000. Dit is niet te verantwoorden met hogere personeelskosten. Hierin zit een methode van berekening van zaalhuur, waardoor dit ten goede komt aan gezelschappen, die er spelen. Spreker meent, dat op deze soort van exploitatie meer toezicht moet zijn en dat naast de muzikale, aesthetische en culturele resultaten ook de financiële binnen de perken moeten worden gehouden. De overheidsfinanciën zijn in gevaar en zullen niet altijd deze sommen kunnen bijpassen. De uitvoeringen zijn prachtig, maar wij moeten het kunnen betalen, aldus spreker.

Men heeft gesproken over de appreciatie van de kunst. Voor spreker is dit moeilijk, want, wanneer men de kranten leest, komt men tot de volgende uitspraken:

Britten. — Volgens Het Parool: „Een werk van onmiskenbaar meesterschap, niet alleen in technisch opzicht een vlekkeloze partituur, maar ook een schepping van grote persoonlijkheid.”

Volgens De Nederlander: „Wat hij ons geeft is zoetelijk en wee-geparfumeerd zonder kern of pit.”

Brahms. — Volgens het Algemeen Handelsblad: „Na de pauze werd de Derde Symphonie van Brahms in een monumentale vorm, fors en gespannen van tekening, hartstochtelijk bewogen, warm en uiterst geanimeerd van kleur ten gehore gebracht.”

Volgens Het Vrije Volk: „Brahms' Derde Symphonie werd na de pauze navenant ongelukkig weergegeven, onprecies en zouteloos.”

Mozart. — Volgens Het Vrije Volk: „De liefde voor het wonderschone, die uit Hindemith's vertolking sprak, werd in grootte geëvenaard door zijn begrip voor het stuk . . . Het was een bijzonder fraaie uitvoering.”

Volgens het Algemeen Handelsblad: „Zó kaal en karakterloos hebben wij Mozart's muziek zelden horen uitvoeren.”

Als dit het oordeel van deskundigen is over dezelfde gevallen, hoe kan men in de Raad hierover dan oordelen? Spreker dringt er bij Burgemeester en Wethouders op aan, dat de bemoeienissen, ook de financiële, op het gebied van opera, muziek en toneel ondergebracht worden in een organisatie met de radio, waar de luisteraars de kosten dragen, door f 1 per maand te betalen. Dit is de enige belasting, die zonder al te veel mopperen wordt betaald. Dit is de enige belasting in Nederland, waarvan de opbrengst niet ten volle wordt gebruikt en die vrij onverstandig wordt geïncasseerd, want men moet in de rij staan om zegeltjes te kopen. Wanneer men dus radio, muziek, toneel en opera organiseert — waarbij misschien heilige huisjes ondersteboven worden gelopen — zal men een oplossing kunnen vinden ook voor de positie van de artisten en zal toezicht mogelijk zijn door mensen, die in het vak thuis zijn. De zaak is niet eenvoudig, maar men moet — al duurt dit dikwijls enige jaren — onvermoeid bij de centrale overheid hierop blijven aandringen. Men moet er smaad voor durven dragen, dat men er iedere keer mee terugkomt. In zulk een regeling moet de oplossing worden gevonden, waardoor misschien ook bereikt kan worden, dat al de, ook politieke, discussies over kunst in de Raad niet meer behoeven te worden gevoerd. De overheidsorganen kunnen op deze wijze van deze lasten worden bevrijd. Waarom moet Amsterdam die grote subsidies betalen, tenzij Amsterdam als hoofdstad voor zijn representatie op cultureel gebied een extra-donatie zou krijgen uit de grote pot van de belastingen. Van de radioheffing zou men een doelbelasting kunnen maken, waaruit dit alles kan worden gefinancierd; de middelen zijn er!

Spreker vindt het jammer, dat het Museum niet in de Kunstraad is opgenomen, want dan was men dit ook kwijt geweest. Sprekers opvattingen over het beleid van Burgemeester en Wethouders ten opzichte van het Stedelijk Museum zijn bekend. Het is verdienstelijk, dat de Amsterdammers op de hoogte worden gebracht van allerlei extreme dingen op het gebied van de kunst, maar men moet niet eenzijdig zijn. Burgemeester en Wethouders moeten niet zó ver gaan, dat zij hun eigen Amsterdamse schildersorganisaties na 1945 nog steeds niet de gelegenheid hebben gegeven om een keer te exposeren. Burgemeester en Wethouders doen de Amsterdamse burgerij te kort; zij hebben niet het recht, dat aan Amsterdam te onthouden en wel allerlei buitenlandse extremiteiten aan te bieden. Spreker hoopt, dat Burgemeester en Wethouders op dit punt de moed zullen hebben, de Amsterdamse schilders ook gelegenheid tot expositie te geven. Men wil nu die schildersverenigingen in een keurslijf dwingen en ze laten volgroeien naar de vorm, die Burgemeester en Wethouders propageren. Dat gaat volgens spreker wel heel ver. Wanneer de Amsterdamse schilders vragen: laat ons eens een keer exposeren dan is dit geen ingewikkelde vraag,

d.v.z.: Roos en
Sandberg.

(Rustige e.a.)

Alg. Beschouwingen

die niet voor inwilliging vatbaar is. Burgemeester en Wethouders zullen een goede daad doen, wanneer zij de toezegging doen, dat zij die verenigingen een plaats zullen geven. Er zijn van die tot artist gebombardeerde mensen, die, omdat zij éénmaal hebben geëxposeerd in het Stedelijk Museum, meteen voor kunstenaarsondersteuning in aanmerking komen. Spreker is het met prof. Romein eens, die heeft gezegd, dat het goed is voor jonge artisten, een halve dag bij een baas te werken.

Spreker kent een bekend schilder, die, omdat hij niet voldoende met zijn werk kon verdienen, op een kantoor zat en een goed kantoorbediende was. In zijn vrije tijd schilderde hij, totdat hij zich zo had ontwikkeld, dat hij zich vrij kon maken. Raoul Hynckes is in het geheel niet gesteld op dat soort van streven naar steunverlening en sociale zorg. Hij zegt: „Dat geeft toch niets, alle theorie ten spijt. Het gaat er om, of de mensen behoefte hebben aan kunst, ja of neen, hebben zij smaak, ja of neen, willen en kunnen zij kopen, ja of neen.”

De heer DOUQUÉ zegt, eveneens van mening te zijn, dat de leiding van het Stedelijk Museum eenzijdig optreedt bij het arrangeren en het in orde brengen van de verschillende tentoonstellingen die daar worden gehouden. Hij heeft de indruk, dat men tot nu toe eenzijdig alles in één richting heeft gedrongen en hij zou het toejuichen, wanneer daarin verandering kwam, zodat ook de anderen een kans kregen.

Wat de zakelijke zijde van het Stedelijk Museum betreft, gelooft spreker, dat men op de goede weg is, om er een behoorlijk gebouw van te maken, hoewel er nog veel zal moeten gebeuren. Een vleugel wordt verbouwd; in het voorjaar wordt aan een zaal begonnen en bovendien wordt ook nog in het midden van het museum iets nieuws gemaakt. In de toekomst zal men inderdaad kunnen beschikken over een goed museum. Spreker hoopt ook, dat, wanneer men de beschikking heeft over het museum, de leiding hiervan gebonden zal zijn aan bepaalde richtlijnen. Die behoeven niet door de Raad te worden gegeven. De Kunstraad kan daarvoor richtlijnen opstellen, in overleg met Burgemeester en Wethouders en/of de Commissie van bijstand.

Het totaal-bedrag aan subsidies, dat aan de verschillende instellingen wordt gegeven, bedraagt meer dan f 1.000.000, hetgeen een enorm bedrag is. Men moet toch wel bepaalde grenzen trekken. Men is natuurlijk wel verplicht, de culturele uitingen in de verschillende richtingen te ondersteunen, maar dit moet verantwoord zijn, zodat het publiek in de eerste plaats er mede gediend is.

Spreker betreurt het, dat alle subsidie-aanvragen te laat zijn ingediend. Nu staat men voor een voldongen feit, want wanneer men een bepaald subsidie niet wil verlenen, antwoorden Burgemeester en Wethouders, dat de helft reeds is opgebruikt. Spreker zou daarom van Burgemeester en Wethouders gaarne de toezegging willen hebben, dat er met ernst naar zal worden gestreefd, dat de volgende subsidies in de Raad komen, voordat er uitgaven worden gedaan en dat, wanneer dit wordt gedaan, de Raad hiervan tijdig in kennis wordt gesteld.

Bij Het Volkstoneel heeft men de lofwaardige poging gedaan, om meer liefde voor het toneel te wekken. Is men daarin geslaagd? Is de huidige weg de juiste? Spreker waagt dit te betwijfelen. Er is gezegd, dat het publiek, c.q. het volk, niet naar de schouwburg wil gaan, het volk gaat niet naar een ander theater. Indien dit zo is, dan kan men de zaak omdraaien en de kunst uit de theaters brengen naar het volkstheater, waar het volk wel komt, m.a.w.: leg de verschillende groepen, die op het ogenblik optreden en subsidie krijgen, de ver-

Alg. Beschouwingen

plichting op, ook voorstellingen te geven in de theaters, waar het volk wél wenst te komen en waar men liefde voor de kunst kan kweken. Misschien ligt daarin de oplossing.

Spreker gelooft, dat Comedia een goed gezelschap is.

Enige critiek op het Amsterdams Toneelgezelschap is gerechtvaardigd. De stukken zijn te eenzijdig en te uitgebreid. Er moet meer afwisseling zijn. Wat de zakelijke kant van deze stichting betreft, gelooft spreker, dat het beheer beter wordt en hij heeft vertrouwen in het stichtingsbestuur. Wat betreft het geven van subsidie, aldus spreker, wij hebben a gezegd en moeten nu ook b zeggen. Geef hun een kans en wacht af, wat het wordt. Bij een volgende begrotingsbehandeling kan de situatie beter worden bekeken. Wanneer die begroting op tijd komt, zal men een goed overzicht kunnen hebben en gefundeerde critiek kunnen uitoefenen. Men heeft toch geen optie-contract met dit gezelschap? Wordt dit contract automatisch verlengd? Spreker zou het op prijs stellen, dat men, voordat dit contract wordt verlengd, overleg met de Raad pleegt en deze niet voor een fait accompli wordt gesteld, zoals een vorige keer is geschied. Voorts zou hij dit gezelschap de leuze willen bijbrengen, dat de kunst er is voor het publiek en niet omgekeerd.

Wat de Opera betreft, meent spreker, dat men tegemoet moet komen aan de behoeften. Er is liefde voor de Opera bij een speciale categorie van het Amsterdamse publiek. Door dit gezelschap te steunen, bewijst men een goede dienst aan de Amsterdamse gemeenschap. Wanneer men een vergelijking maakt met het buitenland en nagaat, welke subsidies daar aan de opera's worden gegeven, dan is dat hier, al gaat het om een behoorlijk bedrag, zo geweldig niet. Men kan in vijf jaren geen groot programma opbouwen, dat iedereen voldoet. In het buitenland heeft spreker veel opera's gezien en hij heeft geconstateerd, dat men een lange tijd van voorbereiding nodig had, om iets goeds te bereiken.

Wat de „ijzeren voorraad" betreft, zijn er cijfers verstrekt, waarmee een bepaalde waarde voor het bezit wordt opgegeven. Dat is de aanschaffingswaarde. Wanneer men echter een nieuw operagebouw zou neerzetten, zou alles opnieuw moeten worden aangeschaft. Men moet daarom zo snel mogelijk afschrijven. Dit betreft eveneens de kwestie van de f 260.000, welke spreker een aardige camouflage vindt. Hij zou er geen bezwaar tegen hebben, dit bedrag binnen een jaar af te schrijven. Het klinkt misschien gek uit mijn mond, aldus spreker, maar ik vind het zakelijk verantwoord, om te zeggen: het is bepaald materiaal, dat men aanschaf, waarvan de verkoopwaarde betrekkelijk is; laten wij dit onder de ogen zien en zeggen: dit materiaal is nodig, schaf het aan en schrijf het tegelijk weer af.

Spreker is een voorstander van pensionneren, maar hij weet niet, hoe de kwestie van de pensioenbasis bij de Opera moet worden opgelost. De dames zullen op 55-jarige leeftijd en de heren op 60-jarige leeftijd worden gepensionneerd. Dan zijn echter de meeste zangers weg. Het zwaartepunt ligt niet bij hun leeftijd, maar bij hun stem. Wanneer men regelmatig optreedt en grote prestaties worden verlangd, kan het gebeuren, dat men op 35-jarige leeftijd zijn stem kwijt is. Als men de zangers op 60-jarige leeftijd gaat pensionneren, komt men bij de Opera met ouden van dagen te zitten. Spreker zou een voorstander zijn van directe invoering van pensioenen, wanneer men hiervoor een oplossing had. Het zou dan op een bescheiden basis kunnen gebeuren. Deze basis is voor hem echter onaanvaardbaar.

De critiek, uitgeoefend op het Concertgebouw, acht spreker juist. Hij vindt de houding van het Concertgebouwbestuur hautain en men teert daar op een bepaalde roem. Hij ondersteunt de suggestie, om het subsidie aan het Concertgebouw niet definitief te verlenen, maar voorschotten te geven. Na het uitbrengen van het rapport kan men de definitieve beslissing nemen. Een stok achter de deur, door strenge voorwaarden te stellen, is bij deze N.V. inderdaad op zijn plaats. De radio-uitzendingen van het Concertgebouworkest zijn best verzorgd. Deze uitzendingen kunnen toch wel uitgebreid worden?

De heer MEEWEZEN zegt, dat men na het verschijnen van de Memorie van Beantwoording in de dagbladen heeft kunnen lezen, dat dr. Anthon van der Horst, ontslag heeft genomen als dirigent van de Koninklijke Oratoriumvereniging te Amsterdam. Men heeft kunnen lezen, dat dit is geschied „aangezien hij het niet meer mogelijk acht, in Amsterdam kooruitvoeringen van enigszins grotere opzet, in het bijzonder van minder bekende, doch niettemin belangrijke werken, op artistieke wijze voor te bereiden en uit te voeren.”

Er is een interview geweest, waar dr. Van der Horst het volgende volgens de verslaggevers mededeelde: „Sinds verscheidene jaren is het in Amsterdam zó, dat het Concertgebouworkest geen medewerking verleent bij de uitvoering van koren, uitgezonderd van het Toonkunstkoor. Hierdoor zijn de koorverenigingen aangewezen op orkesten buiten Amsterdam, hetgeen grote financiële moeilijkheden met zich brengt. Teneinde deze financiële moeilijkheden op te vangen, is men er toe overgegaan, aan de ene kant minder repetities te houden en aan de andere kant die koorwerken op het repertoire te nemen, waarvan tevoren bekend is, dat zij kasstukken zullen zijn. De toestand is derhalve in Amsterdam zó, dat jaar in jaar uit de paradepaardjes ten gehore worden gebracht, zonder dat deze uitvoeringen nochtans voldoende konden worden voorbereid. Zo kwam het voor, dat voor een uitvoering van drie en een half uur, slechts één repetitie kon worden gehouden, welke bovendien nog slechts drie uur kon duren. Van de uitvoering van minder bekende werken, welke nochtans waard zijn om uitgevoerd te worden, komt in deze omstandigheden niet. Elke mogelijkheid, om een artistiek verantwoorde prestatie te leveren, ontbreekt ten enen male.

„Onder deze omstandigheden meende dr. Anthon van der Horst niet langer in Amsterdam te kunnen werken.”

Dit besluit werpt een schel licht op een misstand in het Amsterdamse muziekleven. Dr. Van der Horst is niet de eerste de beste en de Koninklijke Oratoriumvereniging heeft een staat van dienst, die gezien mag worden. Men staat hier dus voor het feit, dat de ontwikkeling van het muziekleven in Amsterdam, ten opzichte van het oratorium tot stilstand is gedoemd, omdat het Concertgebouworkest niet bereid is, de artistieke medewerking te verlenen, welke onmisbaar is, om een artistieke uitvoering mogelijk te maken.

Aan de uitvoeringen van het Toonkunstkoor werkt het Concertgebouw-orkest wel mede, doch ieder weet, dat dit slechts zeer weinig uitvoeringen zijn en dat het repertoire van Toonkunst uitermate beperkt en vrij eenzijdig is. Hoe verdienstelijk het werk van Toonkunst ook mag zijn, men kan hierdoor nog niet spreken van een vooruitgang van het Amsterdamse muziekleven. De afzijdige houding van het Concertgebouworkest dateert van na de oorlog. Voordien was er steeds een goede samenwerking, tot heil van het culturele peil van het Amsterdamse muziekleven. Thans beleeft men het merkwaardige feit, dat het Amsterdamse Concertgebouworkest de Provincie intrekt, om goedkope

lauweren te oogsten. Is dit nu noodzakelijk? In het eerder genoemde stuk leest spreker aan het slot: „Het dirigentschap van de Bachvereniging, waar de omstandigheden anders liggen, zal dr. Van der Horst blijven waarnemen, terwijl hij ook zijn werkzaamheden als koordirigent te Den Haag, waar goede samenwerking met de Haagse Orkestvereniging is, zal voortzetten.”

Spreker vraagt zich af, waarom het Concertgebouworkest in Amsterdam voor de Amsterdamse verenigingen niet hetzelfde doet als het Residentie-orkest voor de Haagse verenigingen. Er kan niet worden beweerd, dat het Concertgebouworkest op een ander niveau staat dan het Residentie-orkest. Men zou die uitlating niet in de Residentie moeten laten horen. Kan het Amsterdamse Gemeentebestuur er onverschillig voor zijn, dat het Concertgebouworkest zijn taak ten opzichte van de hoofdstad op een zeer belangrijk onderdeel verwaarloost? De gemeente Amsterdam geeft het Concertgebouworkest toch niet zo'n groot subsidie, om andere plaatsen te laten profiteren en er zelf bij te kort te komen? Laat het Concertgebouwbestuur zich aan Den Haag spiegelen, waar gezondere opvattingen worden gehuldigd en laat de Gemeente dit bestuur duidelijk maken, dat het aanvaarden van ruime gemeentelijke subsidies tegenover de Gemeente ook verplichtingen schept.

Wethouder **DE ROOS** zegt, dat hij, wanneer hij de vele opmerkingen beantwoordt, niet zal herhalen de vele algemene overwegingen, waarop het kunstbeleid steunt. Wanneer men begint te vragen: hoeveel kost dit alles de Gemeente— dan staat daartegenover de vraag: wat haalt de gemeentekas er uit?

De heer Rustige heeft bezwaar gemaakt tegen de pessimistische aanvang van het nieuwe jaar. Spreker gelooft, dat hij wel gerustgesteld zal zijn, wanneer hij weet, dat de Gemeente uit toneel, opera, balletten en concerten in elk geval per jaar f 583.000 aan inkomsten ontvangt. Wanneer men daartegenover stelt de uitgaven, dan blijkt, dat, vergeleken met de verhoudingen in andere landen, dit zelfs voor Amsterdam, dat zeer grote verplichtingen heeft als hoofdstad des Rijks, nog niet zo erg duur is. Spreker wijst op de moeilijkheden, die ook in andere hoofdsteden van Europa voortdurend worden ondervonden bij instellingen, die op dezelfde lijn staan als die, welke vanavond zijn besproken. Hij herinnert er aan, dat de opera in New York maandenlang gesloten is geweest wegens ernstige tekorten en men heeft ten slotte met veel kunst- en vliegwerk na de sluiting de zaak weer op gang gebracht. Ook de Covent Garden-opera te Londen is niet in staat, met de exploitatie voort te gaan, omdat deze instelling voortdurend te kampen heeft met gebrek aan geldmiddelen en de Engelse regering ook niet van plan is, deze opera geheel en al over te nemen. Er wordt zo hard gewerkt, dat niemand er enige aanmerking op kan maken. Spreker las van de week nog een overzicht van de werkzaamheden van deze opera, waaruit blijkt, dat de situatie bij die opera enigszins te vergelijken is met de toestand, waarin de Opera te Amsterdam verkeert. Het is een betrekkelijk jong gezelschap, waarvoor grote belangstelling bestaat en dat uitverkochte zalen heeft, doch er zijn voortdurend moeilijkheden. Als spreker de Vlaamse Opera in Antwerpen vergelijkt met de Nederlandse Opera te Amsterdam, dan constateert hij, dat deze opera aan de stad Antwerpen meer kost dan de Nederlandse Opera aan Amsterdam. Het peil van deze uitvoeringen mag zeker niet hoger worden genoemd dan datgene, wat Amsterdam te zien geeft. Dit geldt niet alleen voor deze instellingen, doch ook voor toneel, enz. Wanneer men ziet, welke grote bedragen in andere hoofdsteden daarvoor worden uitgetrokken, moet men toch niet al te pessimistisch zijn. Burgemeester en Wethouders geven toe, dat men

(De Roos)

Alg. Beschouwingen
de kosten toch zal moeten betalen. Zij zijn in dit opzicht de heer Rustige erkentelijk voor de wijze, waarop hij dit vraagstuk enige malen in de Raad heeft ingeleid, omdat hij van mening is — en Burgemeester en Wethouders delen die mening — dat het gekwakkel op het terrein van de financiering van de grootste cultuurinstellingen de betekenis van deze instellingen onwaardig is. Elk jaar opnieuw kost het Burgemeester en Wethouders veel moeite, de voordrachten omtrent de subsidiëring gereed te maken. Er gaan maanden en maanden overheen met vele langdurige onderhandelingen. Juist door het gebrek aan een basis voor de financiering komen deze instellingen in moeilijkheden, tenzij men komt tot een ander systeem van financiering. Burgemeester en Wethouders hebben de gedachte van de heer Rustige enige malen ter kennis gebracht van de daartoe bevoegde instanties, doch spreker moet tot zijn teleurstelling mededelen, dat niet overal bij deze instanties belangstelling voor een dergelijke gedachte bestaat. Burgemeester en Wethouders zullen hun pogingen echter niet opgeven.

Dan komt spreker aan de vraag, of de Raad het lichaam is, dat heeft te beoordelen, welke kunstwaarde moet worden toegekend aan de producten van deze instellingen. Waaraan ontleent de Raad eventueel deze bevoegdheid? Alleen het feit, dat men daar een subsidie voor geeft? Daarin staat de Raad niet alleen. Er is ook het Rijk en er zijn nog de andere grote gemeenten, die, zij het op bescheiden schaal, toch ook bijdragen in de financiering van deze instellingen. Waar gaat het heen, als elk subsidiërend lichaam zelf het kunstbeleid zou gaan beoordelen niet alleen, doch ook zou gaan *richten*? Gevraagd is, of dit niet gewenst zou zijn en of men niet meer richting aan het kunstbeleid van deze instellingen zou moeten geven. Elk lichaam, dat subsidieert, doet echter verstandig, deze weg niet te betreden. Natuurlijk zijn er zekere algemene maatstaven, waaraan een bepaalde instelling moet voldoen om te worden ondersteund. Het is niet hetzelfde, of men aangeeft, in welke kunstrichting deze instelling zich zal hebben te bewegen, of aangeeft, welke fouten in een bepaalde voorstelling zijn gegeven, of dat men afdaalt in details, waardoor men zich afvraagt, of men in een kring van deskundige recensenten is verzeild geraakt, in plaats van in een college, dat algemene richtlijnen voor het bestuur geeft. De heer Rustige heeft voorgelezen het pro en contra uit Preludium, waaruit blijkt, dat men zeker niet moet afgaan op degenen, die ieder naar eigen bevinding oordelen. In dit opzicht is spreker het wel eens met de heer Le Cavalier, die zei, dat ieder ten slotte zelf in staat moet zijn, een waarde-oordeel te geven. De heer Le Cavalier ging echter niet ver genoeg. Ook dit is niet de juiste maatstaf. De heer Tas zei het terecht: wanneer men zich instelt op de gemiddelde Nederlander, die zegt: dat is datgene, wat moet worden geboden op cultureel terrein — dan komt men er ook niet. Er moet een zekere voorzichtigheid worden betracht bij het geven van een oordeel en over de wijze, waarop men richtlijnen of leiding geeft. Er is een zekere maatstaf, die ligt bij het aanvaarden van een zeker peil. Daarnaast moet het optreden waarde hebben, door het geven van een zekere aanmoediging aan degenen, die getrokken worden door de waarde van een bepaalde kunstuiting. Er is nog een derde element van betekenis, nl.: kan men kunst brengen aan zoveel mogelijk mensen, die eventueel in staat zijn, ervan te genieten?

Dit zijn de drie elementen, waarop men kan steunen, wanneer men een grondslag zou willen bepalen voor het bevorderen, stimuleren, coördineren, organiseren, enz. ten aanzien van uitingen van kunst in het algemeen.

Naar de mening van Burgemeester en Wethouders is een gevaarlijk standpunt weergegeven door enkele raadsleden, die bij de beoordeling ook andere maatstaven hebben aangelegd, dan bij kunstuitingen is geoorloofd. Spreker doelt hier op de politieke beoordeling van kunstuitingen, gezien van uit het gezichtspunt van een bepaalde kring, van waaruit men, denkende en voelende uit eigen opvatting, kunst gaat beoordelen. Dit kan ook niet, omdat de Raad in dit opzicht nooit tot een mening zal kunnen komen. De een voelt zich in zijn politieke opvattingen geschokt door deze uiting, de ander kan een bepaalde richting in de kunst niet volgen uit andere overwegingen. Al die beoordelingen moet men achterwege laten, wanneer men zich ten slotte in grote lijnen met het bestuur — ook in deze Raad — wil bezig houden en zich uitsluitend wil richten op de zaak, waar het om gaat. De overheid heeft een basis aan te geven, heeft te steunen. Laat men toch zoveel mogelijk het maken van het kunstproduct overlaten aan degenen, die het ten slotte moeten doen. In dit opzicht kan men van zelfwerkzaamheid meer verwachten dan van leiding van boven af. Laat men naar elders kijken, waar men deze politieke beoordeling tot een zekere wetmatigheid heeft opgevoerd en waar men in de noodzakelijkheid verkeert, zich af te vragen: is dit nu binnen of buiten de politieke lijn? Burgemeester en Wethouders zullen geen voorbeelden geven van staten, waarin men ten aanzien van de cultuur de leiding van de staat als voornaamste leidinggevende factor beschouwt. Telkens leest men weer, dat een of andere componist of schrijver buiten de politiek is gesteld. Hier is weer zo'n waarschuwend voorbeeld. Laat men vooral voorzichtig zijn. In het vrije Nederland moet men het kunnen hebben, dat er op toneel iets wordt gegeven, waar men het in politieke zin niet mede eens is. Dit betekent niet, dat er niet eens een enkele keer een fout is gemaakt. Als er een fout is gemaakt, dan heeft men altijd het recht, die te critiseren. In een openbaar lichaam als de Raad kan men daar vrij over spreken. Dit wil echter niet zeggen, dat men ook in andere fouten moet vervallen, omdat men liever de andere zijde niet ziet. Men late in dit opzicht de kunst de kunst. Burgemeester en Wethouders staan achter degenen, die zeggen: hier is de kunstenaar in zekere zin als de scheppende geest soeverein. De kunstenaar is ten slotte de man, van wie het moet komen en men weet, met welke moeilijkheden dit scheppingsproces gepaard gaat, welke ontzaglijke opofferingen er aan zijn verbonden. Burgemeester en Wethouders delen dan ook geenszins de mening van hen, die op laatdunkende wijze scheidingen maken tussen kunstenaars, die min of meer onbegrepen kunst maken en beter kantoorbediende hadden kunnen worden, en andere kunstenaars, die meer begrepen kunst maken. Wanneer een kunstenaar zich voldoende kunstenaar voelt om te kunnen blijven scheppen, dan moet men hem daarin zoveel mogelijk vrij laten. De overheid kan nooit garanderen, dat het voor alle kunstenaars onder alle omstandigheden mogelijk zal zijn, dit te doen. Die beperkingen legt de maatschappij zelf op. Dat elke maatschappij te dien aanzien bepaalde beperkingen moet accepteren, wil niet zeggen, dat bepaalde kunstenaars, omdat zij wat meer onbegrepen kunst brengen, maar op een andere wijze hun brood moeten verdienen. Men zal in dit opzicht de kunstenaar ook moeten waarderen, omdat hij dikwijls onder zeer moeilijke omstandigheden een eigen richting inslaat.

De heer Bot heeft gewezen op de moeilijkheden met betrekking tot het rijkssubsidie. Burgemeester en Wethouders hebben reeds medegedeeld, dat een van de grote moeilijkheden ligt in het feit, dat men te maken heeft met het

Neeen!!
Want de kunst
heeft in het
communisme
een primair
politieke
taak!

De kunst is er
niet om de
kunstenaar!

Alg. Beschouwingen
zoveel mogelijk samenbrengen van het moment, waarop het rijkssubsidie wordt vastgesteld en dat van de Gemeente. Het is dus niet juist, dat het tijdstip van het vaststellen van het gemeentelijke subsidie voor een belangrijk deel de oorzaak is van de vertraging, die is ontstaan. Wanneer alleen de gemeente Amsterdam met deze zaak te maken zou hebben, zouden de voordrachten 3 of 4 maanden eerder kunnen worden vastgesteld. Burgemeester en Wethouders zijn er echter zeker van, dat het voor de Raad alleen dan mogelijk is, te oordelen over de subsidievoordrachten, wanneer men ook weet, hoe het Rijk ten aanzien van een bepaald jaar in de subsidieregeling bijdraagt. Dit duurt buitengewoon lang en Burgemeester en Wethouders hebben de indruk, dat er ten aanzien van de afhandeling van dergelijke stukken bij het Rijk nog zeer veel te verbeteren valt. Zij ontkennen niet, dat er ook bij de Gemeente ten aanzien van de behandeling van deze stukken wel eens vertraging ontstaat, al is dit dikwijls te verklaren. De heer Bot kan in zoverre rekenen op de steun van Burgemeester en Wethouders, dat zij zoveel mogelijk zullen trachten, in een goede samenwerking met het Rijk, telkens die basis te vinden, die nodig is om te komen tot het voortzetten van de werkzaamheden van de betreffende instellingen.

Voorzover er tegenstellingen bestaan in de beoordeling van het optreden van het A.T.G., laat spreker die buiten beschouwing, daar ze elkaar vrijwel opheffen. Wat het repertoire van het A.T.G. betreft, geven Burgemeester en Wethouders toe, dat dit niet in alle opzichten bevredigend is geweest. Dit blijkt uit het feit, dat de belangstelling wel wat groter kon zijn, doch evenzeer moet men letten op het feit, dat men niet altijd heeft begrepen, welke moeilijkheden er waren en daarom misschien vaak een oordeel heeft geveld, dat niet billijk was. Over de opvoering van 1948 Anno Christi, waarover zoveel is gezegd, hebben Burgemeester en Wethouders weinig te zeggen. In de Memorie van Beantwoording zijn zij op de financiële betekenis van het stuk ingegaan; op een andere betekenis gaan zij niet in. In ieder geval was het te betreuren, dat dit stuk geen succes kon zijn. Burgemeester en Wethouders hopen, dat een volgende opdracht bevredigender zal verlopen. Men kan veel van het A.T.G. zeggen, doch men kan niet beweren, dat het op een gemakkelijke wijze zijn subsidie verdient, als men weet — en ook de leden van de Commissie van bijstand zijn hiervan volledig op de hoogte — met welke moeilijkheden dit gezelschap voortdurend heeft te kampen, om in verschillende plaatsen in Nederland, waar men ook moet spelen — dit is trouwens een voorwaarde, die aan het rijkssubsidie wordt verbonden — voorstellingen te geven. Dit geldt ook voor gezelschappen in de andere steden. Natuurlijk zijn er enkele verschillen tussen die gezelschappen. Mevr. Heijermans vroeg zich af, waarom de salariëring bij het A.T.G. in Amsterdam lager is dan bijv. bij Comedia, Den Haag of Rotterdam. Dat zijn van die verschillen, die langzamenhand in toneelkringen zijn ontstaan, omdat de salariëring wordt vastgesteld in overleg met de toneelorganisaties, en daarbij steeds factoren in aanmerking moeten worden genomen, die men moet laten wegen. Voor toneelspelers kan geen loonregeling worden gemaakt, zoals voor de ambtenaren. Hier spelen persoonlijke factoren dikwijls een rol. In Rotterdam bijv. was tegen schappelijke prijs geen huis voor de toneelspelers te vinden. Men moest daar worden ondergebracht, waardoor het leven duurder wordt. Dikwijls moet men de mensen trekken door middel van een hogere salariëring. De salarissen van Comedia hangen samen met de wijze, waarop dit gezelschap is georganiseerd. Het is geen stichting, er is geen bestuur, zoals dit bij andere gezelschappen het geval is, doch een leiding, die

zelf het salaris vaststelt. Dit salaris is in de regel hoger dan dat voor de mensen, die in andere gezelschappen spelen. Burgemeester en Wethouders zijn van oordeel, dat er zo min mogelijk verschil moet worden gemaakt om te voorkomen, dat men een concurrerende verhouding krijgt, die inbreuk maakt op de eigenlijke toneelcoördinatie.

Burgemeester en Wethouders zijn het niet eens met de opmerking van mevr. Heijermans, dat dit gezelschap niet zou werken voor de gehele bevolking. Zo is het ook met andere gezelschappen. Men weet dikwijls niet, met welke goede bedoelingen een gezelschap is bezielde, terwijl het niet altijd gelukt, het doel te bereiken. Spreker denkt hierbij aan het Nederlands Volkstoneel, dat op zeer goede wijze is begonnen, doch ook wel zwakke periodes heeft gekend. Men heeft ook niet altijd de geschikte stukken en zeker niet opnieuw een Heijermans ter beschikking. Men komt weinig van zulke figuren tegen. Wanneer een bepaald toneelgezelschap een bepaald doel voor ogen houdt, ziet het zich dikwijls belemmerd op de weg naar het doel. Het Nederlands Volkstoneel is er nog niet in geslaagd, een geheel eigen repertoire op te bouwen en heeft dikwijls stukken gegeven, die even goed door een ander gezelschap hadden kunnen worden gegeven. Er is één verschil. Het Nederlands Volkstoneel trekt mensen, die anders zeer waarschijnlijk niet naar het toneel zouden zijn gegaan. Dit is een element van grote betekenis, waarop ook de heer Bot heeft gewezen.

Spreker onderbreekt op verzoek van de Voorzitter zijn rede.

De **VOORZITTER** stelt aan de orde de afdoening van hoofdstuk VIII (§§ 1—15) met de daarbij behorende stukken.

Het voorstel-mevr. Kogehop-Huig (No. 79) wordt verworpen met 25 tegen 12 stemmen.

Vóór: de leden Luirink, Vlaar, Seegers, mevr. Heijermans, Van Wijk, mevr. Kogehop-Huig, Brandsen, Bot, Pieters, Blokzijl, Polak en Gortzak.

Tegen: de leden Bennink Bolt, Herfst, mevr. Van Oogen-Raapis, Faber, De Groot, Rustige, mevr. Van der Sluis-Fintelman, Van den Bergh, mej. Luns, Steinmetz, Van Wijk, Van der Velde, In 't Veld, De Roos, Meeuwen, Sajet, Tas, Korthagen, Vemer, De Bruijn, Le Cavelier, Douqué, Burger, mevr. Veenman-Kraaijkamp en Boekel.

Aan deze stemming werd niet deelgenomen door de leden Brandenburg, Van Santen, mevr. Teeboom-van West, Roosjen en Steelink.

Aan de orde is de stemming over het voorstel-Luirink (No. 81).

De heer **DE GROOT** zegt, dat zijn fractie tegen dit voorstel zal stemmen, al onderschrijft zij niet in volle omvang, hetgeen Burgemeester en Wethouders zeggen ten aanzien van het kapittelen. In het voorstel staat, dat dit een ernstig nadeel voor dit onderwijs in Amsterdam tengevolge heeft. Dit is zeer beslist onjuist. Het heeft alleen tot gevolg, dat Amsterdam meer geld zal moeten uitgeven.

De heer **GORTZAK** zegt, als dit het enige bezwaar is van de heer De Groot, zijn fractie bereid is, „nadeel” te wijzigen in „bezwaar”.

Het voorstel-Luirink (No. 81) wordt verworpen met 24 tegen 12 stemmen.

Vóór: de leden Luirink, Vlaar, Seegers, mevr. Heijermans, Van Wijk, mevr. Kogehop-Huig, Brandsen, Bot, Pieters, Blokzijl, Polak en Gortzak.

Tegen: de leden Bennink Bolt, Herfst, mevr. Van Oogen-Raapis, Faber, De Groot, Rustige, mevr. Van der Sluis-Fintelman, Van den Bergh, mej.

3 Februari 1949 (*Avondzitting*)

364 Begroting. Hoofdstuk VIII (§§ 1-15).

Afdoening

Luns, Steinmetz, Van Wijck, Van der Velde, In 't Veld, Meeuwen, Sajet, Tas, Korthagen, Vemer, De Bruijn, Le Cavelier, Douqué, Burger, mevr. Veenman-Kraaijkamp en Boekel.

Aan deze stemming werd niet deelgenomen door de leden Brandenburg, De Roos, Van Santen, mevr. Teeboom-van West, Roosjen en Steelink.

Het adres van 1 November 1948 van het bestuur van het Bureau „Esperanto bij het Onderwijs”, wordt, overeenkomstig het voorstel van Burgemeester en Wethouders, voor de leden van de Raad ter visie gelegd.

De missive van 18 December 1948, van de ledenraad van de Algemene Studenten Vereniging Amsterdam, wordt, overeenkomstig het voorstel van Burgemeester en Wethouders, voor kennisgeving aangenomen.

De conclusie van het praeadvies No. 789 van 1948 wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Raad besluit mitsdien, het adres te stellen in handen van Burgemeester en Wethouders ter afdoening.

Het adres van prof. dr. B. Becker e.a., ingekomen 8 Januari 1949, wordt als afgedaan beschouwd.

Aan de orde is de vaststelling van:

§ 1. *Lager huisonderwijs.*

Volgn. 891 wordt goedgekeurd, waarna § 1 (nadelig slot *f* 6500) wordt vastgesteld.

§ 2. *Openbaar gewoon lager onderwijs.*

De volgn. 895, 896, 900—902, 904—916, 924—928 der uitgaven, alsmede de volgn. 140, 141, 144, 146—148, 150, 151, 153 en 154 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 2.919.941) wordt vastgesteld.

§ 2a. *Openbaar voortgezet gewoon lager onderwijs.*

De volgn. 930—939, 939b en 939c der uitgaven, alsmede de volgn. 155—159 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 135.938) wordt vastgesteld.

§ 3. *Openbaar vervolgonderwijs.*

Onder deze paragraaf zijn geen volgnummers uitgetrokken.

§ 4. *Openbaar uitgebreid lager onderwijs.*

De volgn. 940, 941, 943, 946—952, 954—956, 958 en 964—967 der uitgaven, alsmede de volgn. 160, 161, 163—166, 168 en 169 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 412.062) wordt vastgesteld.

§ 5. *Openbaar buitengewoon lager onderwijs.*

De volgn. 970, 972, 975—979, 981—986, 988, 989, 993 en 995—998 der uitgaven worden goedgekeurd, alsmede de volgn. 170—178 der inkomsten, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 273.771) wordt vastgesteld.

§ 6. *Openbaar voorbereidend lager onderwijs.*

De volgn. 1000, 1002, 1003, 1005—1011 en 1017—1023 der uitgaven, alsmede de volgn. 180—185 en 188 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 1.718.792) wordt vastgesteld.

§ 7. *Bijzonder gewoon lager onderwijs.*

De volgn. 1025, 1026, 1026*b*, 1027, 1028*a*—1029, 1030*a*—1033, 1035, 1037, 1039, 1040, 1042, 1043, 1051, 1052 en 1052*a* der uitgaven, alsmede de volgn. 190, 191*a*, 195, 198 en 199 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 2.906.150) wordt vastgesteld.

§ 7*a*. *Bijzonder voortgezet gewoon lager onderwijs.*

De volgn. 1053—1053*b*, 1054*a*, 1054*b*, 1055*a*—1055*c*, 1057*b*—1057*d* der uitgaven, alsmede de volgn. 200 en 201*b* der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 172.900) wordt vastgesteld.

§ 8. *Bijzonder vervolgonderwijs.*

Volgn. 1059 der uitgaven wordt goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 50) wordt vastgesteld.

§ 9. *Bijzonder uitgebreid lager onderwijs.*

De volgn. 1060, 1061, 1061*b*, 1062, 1063*a*, 1064, 1065*a*, 1067, 1068, 1070, 1072, 1074—1076, 1078, 1079 en 1080 der uitgaven, alsmede de volgn. 205, 206*a*, 210 en 215 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 462.892) wordt vastgesteld.

§ 10. *Bijzonder buitengewoon lager onderwijs.*

De volgn. 1085—1087, 1088*a*—1092 en 1094 der uitgaven, alsmede de volgn. 216—218 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 58.742) wordt vastgesteld.

§ 11. *Bijzonder voorbereidend lager onderwijs.*

De volgn. 1095, 1096 en 1099—1099*b* der uitgaven worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 818.307) wordt vastgesteld.

§ 12. *Lager onderwijs* (niet vallende onder §§ 1 tot en met 11).

De volgn. 1100, 1101, 1103, 1105, 1107, 1108, 1110—1112, 1115—1123 en 1127—1132 der uitgaven, alsmede de volgn. 225, 227—230, 230*b*—232 en 234 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 1.469.605) wordt vastgesteld.

§ 13. *Middelbaar onderwijs.*

De volgn. 1135, 1139—1141, 1143, 1151, 1153 en 1162—1169 der uitgaven, alsmede de volgn. 235—237, 247 en 248 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 1.895.057) wordt vastgesteld.

§ 14. *Hoger onderwijs.*

De volgn. 1170, 1172—1176, 1177*b*, 1177*c*, 1177*e*—1184*a* der uitgaven, alsmede de volgn. 250—252 en 255—264 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f* 3.712.922) wordt vastgesteld.

§ 15. *Nijverheidsonderwijs.*

De volgn. 1185—1189, 1191, 1192, 1194, 1196—1198, 1200 en 1204—1207 der uitgaven, alsmede de volgn. 265, 267—272 en 282—284 der inkomsten worden goedgekeurd, waarna de gehele paragraaf (nadelig slot *f*1.247.507) wordt vastgesteld.

Aan de orde is:

§ 16. *Onderwijs, kunsten en wetenschappen* (niet vallende onder de §§ 1—15)

De algemene beschouwingen over deze paragraaf, met de daarbij behorende stukken (zie bladz. 333), worden voortgezet.

Wethouder DE ROOS, zijn onderbroken rede voortzettend, merkt op, dat, wat de algemene positie van het A.T.G. betreft, Burgemeester en Wethouders zich aansluiten bij de heer Douqué, die er op heeft gewezen, dat in ieder geval van een gezelschap, waaraan een kans is gegeven, men ook van andere zijde die kans moet kunnen aanvaarden. Laat men in deze periode het gezelschap in staat stellen, eventueel de volgende periode weder in te verdienen. De heer Douqué vraagt, of er van te voren voor de nieuwe periode een afspraak is gemaakt. De Raad is te dien aanzien volkomen vrij en Burgemeester en Wethouders zullen tijdig overleg plegen over de wijze, waarop deze zaak naderhand moet worden geregeld. Burgemeester en Wethouders weten nu reeds, dat zij dit heel bezwaarlijk zullen kunnen doen, zonder dat overleg wordt gevoerd met andere gemeenten; vanzelfsprekend zal ook het Rijk daarbij in meerdere of mindere mate betrokken zijn.

Wat de Opera betreft, is over het algemeen lof gebracht voor de wijze, waarop deze jonge instelling is opgetreden en dat zij gebracht heeft, hetgeen binnen de mogelijkheden lag, waarmede zij in verschillende opzichten zowel in binnen- als buitenland de aandacht heeft getrokken. De Opera is een instelling, die men niet in een enkel jaar kan opbouwen. Er gaan vele jaren over heen, voordat men kan zeggen: nu is deze instelling er en nu kan men verder gerust zijn. Op dit ogenblik is de Opera er nog niet en dit weet de leiding ook. Deze jonge instelling is gevestigd in een land, dat geen operatraditie heeft en in Amsterdam, waar zeer veel operabelangstelling bestaat, moet men deze Opera de kans geven, om te verwezenlijken, wat de energieke leiding van deze instelling voornemens is te doen. Burgemeester en Wethouders weten, dat men op een veel eenvoudiger wijze een bepaalde financieringsbasis zou kunnen vinden voor de vele moeilijkheden, die deze instelling ondervindt, wanneer men ook in dat opzicht, volgens de opvattingen van de heer Douqué, zou zeggen: laat men er veel meer geld in steken, dan meteen afschrijven, en dan is men heel snel uit de moeilijkheden. Dat zou een aanbevelenswaardig systeem zijn, als de toepassing niet op grote moeilijkheden zou stuiten, daar men te maken heeft met de Gemeenteraad en bovendien met de Tweede Kamer, en dus de verhoudingen anders liggen ten aanzien van het toezicht op de financiële basis van beide lichamen dan in de zakenwereld het geval is. Het voorstel, dat Burgemeester en Wethouders van het bestuur van de Opera hebben overgenomen, nl. om de financiering te doen uitstrekken over een groot aantal jaren, zodat er een „ijzeren repertoire" kan ontstaan, dat als basis kan dienen, is de beste wijze van schipperen om er doorheen te komen. Burgemeester en Wethouders weten, dat dit geen elegante vorm is, doch de noodzaak dwingt om bepaalde maatregelen te nemen, die het mogelijk maken; ook in de bestaande moeilijke

Alg. Beschouwingen

bestuursverhoudingen de zaak rustig te laten voortgaan. Anders kan dit op een bepaald oogenblik, wat in wezen zakelijk is gemotiveerd, onder bepaalde verhoudingen leiden tot een tegenslag, die de gehele instelling op losse schroeven zet. Burgemeester en Wethouders sluiten zich aan bij de lof, die aan deze instelling is gebracht. Zij weten, dat men ook bij de exploitatie van een nieuw gebouw nog niet door de moeilijkheden heen zal zijn. Tevens kunnen zij zich voorstellen, dat vooral het feit, dat men in Amsterdam over twee gebouwen kan beschikken, zeer belangrijke voordelen zal brengen, die thans nog niet te taxeren zijn, doch waardoor in elk geval vele moeilijkheden in de toekomst zullen worden voorkomen, en waarmee ook het toneel gebaat zal zijn. Burgemeester en Wethouders hopen, dat er een nieuw operagebouw zal komen en zij gaan met belangstelling na hetgeen op dit gebied door de Stichting Operagebouw wordt gedaan. Intussen zal het noodzakelijk zijn, gelijk Burgemeester en Wethouders in de Memorie van Beantwoording mededelen, dat ten aanzien van de plaats van dit gebouw de Raad een besluit neemt. Burgemeester en Wethouders hopen, dat dit binnen niet te lange tijd het geval zal kunnen zijn.

Wat de pensionnering betreft, Burgemeester en Wethouders sluiten zich aan bij de heer Douqué, dat er hier bepaalde moeilijkheden liggen. Zij zijn het echter niet met hem eens, dat het hier voorgestelde systeem op zich zelf verwerpelijk zou zijn. Zij weten, dat deze zaak is besproken niet alleen met mensen, die op dit terrein bepaalde pensioenregelingen herhaaldelijk voorbereiden, doch ook met het personeel zelf is overleg gepleegd. Deze zaak zal in de Commissie van bijstand worden besproken. Later zal nog nader worden overlegd, of deze pensioenregeling naderhand anders moet luiden dan op het oogenblik wordt voorgesteld.

Voorts wijst spreker er op, dat er een groot verschil bestaat in de positie, waarin de Opera verkeert en de positie, waarin het Concertgebouw verkeert. Beide hebben verschillend publiek. Het Concertgebouw trekt een geheel ander publiek dan de Opera, omdat de mensen, die naar het Concertgebouw gaan, er vooral op uit zijn, de muziek als zodanig te genieten en bij de Opera veel meer de begeleidende verschijnselen de doorslag geven. Dit wil niet zeggen, dat er geen bepaalde wisselwerking zou kunnen zijn tussen het publiek van de Opera en het Concertgebouw. Het publiek van het Concertgebouw voelt zich bijv. wel tot de opera's van Mozart aangetrokken, dus slechts in geringe mate tot de andere opera's. Het Concertgebouw is eigenlijk de instelling, waar men een grote massa mensen vindt, die zich geleidelijk hebben gewend aan het genieten van muziek op een wijze, die de instelling in staat stelt, in dit opzicht ook voor de toekomst grote verwachtingen te koesteren. Het Concertgebouw is er in geslaagd, een verdubbeling van het muziekminnend publiek tot stand te brengen. Die verdubbeling houdt nog steeds stand, ondanks de vermindering van bezoek bij andere culturele instellingen, uitgezonderd de kleine zaal. Het Concertgebouw heeft een grote invloed behouden in de muziekwereld, dank zij het allengs gegroeide nieuwe publiek, vooral van de jeugd uit. Burgemeester en Wethouders zullen gaarne bevorderen, dat in dit opzicht bij de jeugd nieuwe belangstelling wordt gewekt. Door het Concertgebouwworkest zijn een aantal uitvoeringen gegeven voor een publiek, dat nooit de concertzaal had bezocht en het is zeer ontroerend waar te nemen, welk een machtige invloed van deze uitvoeringen op dit publiek is uitgegaan. Die kant moet het uit. Een ieder zal begrijpen, dat het ook een kwestie van exploitatie is, of men verder kan gaan dan tot dusverre. Maakt men deze instelling dienstbaar aan

meerdere duizenden mensen dan thans het geval is, dan weet men tegelijkertijd, dat daarmee hogere kosten zijn gemoeid.

Enkele raadsleden hebben ernstig bezwaar gekoesterd tegen zowel de leiding van het Concertgebouw als tegen de grondslag, waarop daar wordt gewerkt. Er is terecht op gewezen, dat de programma's van deze instelling toch in de laatste tijd een verfrissing vertonen, bij welke opmerking Burgemeester en Wethouders zich aansluiten. Het is gewenst, dat in deze richting wordt voortgegaan en dit zal wel het geval zijn, als men deze instelling aan de andere kant met rust laat. Burgemeester en Wethouders menen, dat niets voor deze instelling schadelijker is, dan wanneer op andere dan overwegingen van kunstzinnige aard deze instelling over de tong gaat. Zij wijzen bepaald af de wijze, waarop mevr. Heijermans deze zaak heeft gesteld, want zelfs in het geval, dat zij gelijk heeft, zal zij zich toch in de eerste plaats moeten afvragen, op welke wijze deze instelling voldoet aan de taak, die zij heeft. Ten aanzien van het algemeen contact met het publiek slaagt men er inderdaad in, die taak te vervullen. Er zijn gerechtvaardigde wensen en in zover sluiten Burgemeester en Wethouders zich aan bij de heren Tas en Bot, die menen, dat er zekere veranderingen nodig zijn in de wijze, waarop deze instelling wordt beheerd. Dit zal afhangen van het rapport, dat binnenkort zal worden uitgebracht.

De leden Bot, Le Cavelier en mej. Luns hebben gewezen op dit rapport tot onderzoek in zake de exploitatie van het Concertgebouw en gesproken over de invloed, welke daarvan op de Raad zou uitgaan. Spreker wil ten aanzien hiervan opmerken, dat Burgemeester en Wethouders het zouden betreuren, als er reeds nu stemmen uit de Raad zouden opgaan over de exploitatie. Nu de raadsleden weten, dat er iets gaande is, zou het wenselijk zijn, dat men zich thans onthield van het uitspreken van een definitief oordeel en dat men rapport afwachtte. Laat de Raad in deze de gedachtengang van Burgemeester en Wethouders volgen. Als het rapport verschenen is — en de Commissie hoopt, dat de behandeling van het rapport eind Mei beëindigd kan zijn — zal men zich met zijn oordeel naar de inhoud van het rapport kunnen richten. Dat is beter dan thans reeds zijn wensen concreet uit te spreken. Als men deze weg niet gaat, is er kans op een onderbreking van het werk, die eigenlijk niet mogelijk is.

Men kan nu wel aan het subsidie bepaalde nadere voorwaarden willen verbinden, doch men dient te bedenken, dat hier sprake is van twee subsidiegevende lichamen, die op elkaar afgestemd zijn. Als het Rijk een bepaald subsidie geeft, dan geschiedt dit in overeenstemming met het gemeentelijke subsidie. Als nu door één van die lichamen aan de verlening van het subsidie afwijkende voorwaarden verbonden worden, loopt men kans, daardoor het subsidie van het andere lichaam in gevaar te brengen. Om die reden ontraden Burgemeester en Wethouders het stellen van die afwijkende voorwaarden. Als nu toegezegd wordt, dat bij de behandeling van het rapport er voor de Raad gelegenheid zal zijn, t.a.v. het subsidie een beslissing te nemen en dat, als de gedachtengang van dat rapport aanvaard wordt, dit een basis zal zijn om op voort te werken, dan zal ten eerste een goede gang van zaken bij de instelling verzekerd zijn, terwijl er bovendien recht gedaan wordt aan het door de Commissie uit te brengen rapport.

Mej. Luns heeft gezegd, dat zij de indruk had, dat met het uitbrengen van dit rapport moedwillig getraineerd is. Spreker antwoordt hierop, dat Burgemeester en Wethouders weten, hoe moeilijk het was, contact tussen de leden van de Commissie tot stand te brengen. De vertraging is veroorzaakt, doordat

Alg. Beschouwingen

de leden niet bij elkaar te krijgen waren. Zij waren dikwijls in het buitenland en het is tientallen malen gebeurd, dat een lid, dat steeds beschikbaar geweest was, juist op het moment, dat het nodig was, naar het buitenland vertrokken was. Voorts moeten Burgemeester en Wethouders erkennen, dat door de instelling ook niet altijd spoed betracht is. Men moet ten aanzien van het Concertgebouw in elk geval een reële houding aannemen, ook al ter wille van de leden van het orkest, die op een financiële basis moeten kunnen rekenen. Burgemeester en Wethouders zouden het op prijs stellen, indien de Raad in deze meegaand zou willen zijn.

Bij de exploitatie van het orkest speelt het gebouw een belangrijke rol. Zou men de gebouwexploitatie losmaken, dan zou dit de Raad noodzaken, reeds direct een f 100.000 meer aan financiële steun aan het orkest te geven.

Spreker vraagt de Raad dus, het rapport te willen afwachten, ten einde bij de behandeling daarvan alle vraagstukken betreffende het Concertgebouw, aan de hand van de conclusies, te bespreken.

Spreker merkt vervolgens op, dat het Stedelijk Museum dikwijls in de belangstelling van de Raad staat. Dit is een factor, welke tot verheugenis stemt. Zou er over het museum niet gesproken worden, dan zou het een dood museum blijken te zijn en een dood museum is een slecht museum. Dat er veel over gesproken wordt, bewijst, dat het leeft. En dat verheugt Burgemeester en Wethouders, zoals het hen ook verheugt, dat het museum in en buiten Amsterdam, ja ook in Europa, een eerste plaats inneemt. Het geniet zelfs in Amerika bekendheid.

Het is merkwaardig, dat men deze dingen vaak uit het oog verliest en andere factoren naar voren brengt. Bovendien moet men bedenken, dat, evenals voor het toneel, voor het museum geldt, dat men er iedere politiek buiten moet houden.

Men moet hen, die zich voor het museum interesseren, niet verdelen in pro- en contra-mensen. Burgemeester en Wethouders hebben er bezwaar tegen, dat de politieke achtergrond in de Raad, wat het museum betreft, zo vaak op de voorgond gehaald wordt. Die achtergrond komt wel is waar niet in woorden tot uitdrukking, maar op de manier, waarop het vraagstuk gesteld wordt. Zojuist nog heeft men in de Raad gezegd, dat de ene vereniging uit het museum geweerd wordt, terwijl de andere er wel toegelaten zou worden, en dat men gedwongen zou worden, in een bepaalde organisatie te gaan. Tegen deze aantijgingen komen Burgemeester en Wethouders ten sterkste op, want zij zijn in strijd met de waarheid! Er wordt nooit en te nimmer een vereniging toegelaten. Waarop is dan die opvatting gebaseerd? Het moet bekend zijn, dat de Federatie uit het museum geweerd wordt, evenals de andere verenigingen. Wat zou de zin van het museum zijn, als het geen andere mogelijkheden bood dan te fungeren als gebouw, waar anderen zouden kunnen exposeren? Ook de vroegere museumdirecteur heeft steeds dit standpunt ingenomen.

[De heren **LE CAVELIER** en **RUSTIGE**: Burgemeester en Wethouders!] !!!

Burgemeester en Wethouders verklaren, zo vervolgt spreker, dat er geen sprake van is, dat er enige vereniging voorgetrokken zou worden. Het moet nu maar eens uit zijn met die critiek, als men de feiten kent!

Spreker heeft in de Raad zojuist de naam van de heer Peizel horen noemen. Dat is één van de voorbeelden, waarop spreker heeft gedoeld. Een en ander getuigt van een houding, welke geen critiek verdragen kan. Als Burgemeester en Wethouders pogen, de mensen samen te brengen, dan wensen zij niet in de rug aangevallen en verdacht gemaakt te worden.

Spreker leest herhaaldelijk, o.a. in het Handelsblad, overigens op geheel onjuiste basis, dat er bepaalde motieven zouden zijn, die Burgemeester en Wethouders in een zekere richting zouden dringen. Spreker wil echter nogmaals uitdrukkelijk verklaren, dat de Federatie niet in het museum komt.

Burgemeester en Wethouders zijn er eindelijk in geslaagd, alle verenigingen aan één tafel samen te brengen. Als mej. Luns nu vraagt: wat is er eigenlijk nu nog gebeurd? — wil spreker haar antwoorden, dat dit een feit is van ontzaglijke betekenis. Hij zou ook van de heer Le Cavelier liever gezien hebben, dat hij daartoe medegewerkt zou hebben.

[De heer LE CAVELIER: Ik mag het toch ook met het beleid van Burgemeester en Wethouders oneens zijn!]

Burgemeester en Wethouders hebben getracht, de samenwerking tussen de kunstenaars zoveel mogelijk te bevorderen en zij hoopten, dat de Raad daarin achter hen zou staan. Dat is helaas niet altijd het geval. Als men het met het beleid van Burgemeester en Wethouders niet eens is, laat men dat dan ronduit zeggen.

Het gaat om de vraag, of het Stedelijk Museum met zijn ruimte het gebouw is, waarin alle verenigingen het recht hebben, te exposeren. Welnu, dat recht hebben zij niet! De verenigingen hebben grote verdiensten en zijn voor de belangen van de kunstenaars opgekomen. Dat wordt door Burgemeester en Wethouders erkend en dat hebben zij altijd zo gesteld, doch daardoor laten zij zich niet door die verenigingen in een hoek drijven.

Burgemeester en Wethouders proberen de kunstenaars naar elkaar toe te brengen en het Museum Fodor als expositieruimte was daarvoor de toetssteen. Thans is er een regelingscommissie, waarin alle verenigingen bijeengebracht zijn en waarin de heer Peizel naast de heer Voskuil zit, een feit, dat twee jaren geleden niet mogelijk geweest zou zijn. Over Fodor zei de heer Peizel tot spreker, dat hij niet geweten had, dat dit zó ruim was en zó geschikt om voor exposities gebruikt te worden.

Deze regelingscommissie heeft nu een schema uitgedacht, waardoor het mogelijk zal zijn, het gehele jaar door belangrijke tentoonstellingen in Fodor te houden.

Burgemeester en Wethouders zijn van mening, dat daarnaast het Stedelijk Museum ook zelf voor exposities dient te zorgen. Men is het vorige jaar begonnen met een tentoonstelling van alle Amsterdamse verenigingen en daarbij is toen van Burgemeester en Wethouders enige leiding gegeven, waartegen uit de Raad bezwaren gerezen zijn. Die leiding was toen nodig. Thans zal het zonder die leiding kunnen. Men zal gedurende één maand een grote tentoonstelling houden om te tonen, wat de Amsterdamse schilders kunnen. Dat is heel iets anders, dan indien een zeker aantal verenigingen allemaal werk van eigen leden zouden laten zien en op die wijze slechts middelmatige tentoonstellinkjes tot stand zouden komen.

Burgemeester en Wethouders stellen zich dus voor — en dat is niets nieuws, want spreker heeft dat reeds het vorige jaar gezegd — in het Stedelijk Museum jaarlijks één grote tentoonstelling te doen houden en in Fodor permanent aparte tentoonstellingen van de verenigingen. Daarnaast zullen zij trachten, nog een nieuw gebouw, of zelfstandig, of aangebouwd aan het museum, voor het houden van tentoonstellingen op te trekken. Als dit geschiedt, zou spreker wel eens willen weten, of er één stad in Nederland is, die op zodanige wijze een basis gaf voor het werk van de beeldende kunstenaars.

Dus: initiatief
v. Sandberg?!

Wie kraant
om kiest?

Alg. Beschouwingen

Naar aanleiding van de vraag van mej. Luns, zegt spreker, dat er ten aanzien van het nieuwe gebouw twee plannen zijn. Eén hiervan is van de verenigingen, welke een aparte stichting in het leven riepen. Niet alle verenigingen nemen aan deze stichting deel. De twee niet-deelnemende verenigingen, zijn die verenigingen, welke, wegens haar eigen bezit, bij de exploitatie van het gebouw moeilijkheden verwachten. Haar besturen hebben verzocht, die verenigingen er voorlopig buiten te laten. De andere verenigingen zijn wel tot de stichting toegetreden en spreker vertrouwt, dat, zodra een basis gevonden zal zijn voor de exploitatie, ook de twee nog niet opgenomen verenigingen hiertoe bereid zullen zijn. Alsdan zal ook Arti aan de stichting kunnen deelnemen. Indien de verwerkelijking van deze voornemens niet mogelijk zou zijn, bestaat er nog een plan, om een nieuw gebouw aan het Stedelijk Museum te bouwen. Aan beide plannen werkt men voort. De architect van de verenigingen werkt ten deze samen met de gemeentelijke architect. Als het nieuwe gebouw tot stand zou kunnen worden gebracht, zou Amsterdam in één slag uit de moeilijkheden zijn en dan zal voor de Amsterdamse kunstschaten gezorgd zijn, zoals de heer Le Cavelier het wilde.

In het weekblad De Linie van 21 Januari 1949 kan men, naar aanleiding van de tentoonstelling van het werk der Parijse beeldhouwers, het volgende lezen: „Men kan voor de activiteit van de heer Sandberg, de directeur van het Amsterdamse Stedelijk Museum, niet anders dan waardering hebben. Vroeger was het museumbeleid een kwestie van stabilisatie. Een kunstwerk, dat daarin terecht kwam, had om zo te zeggen zijn eindpaal bereikt; na een lange zwerftocht door allerlei handen en allerlei collecties, na ups en downs van verguizing en verheffing, kreeg het „op de plaats rust”, j'y suis, j'y reste.”

Dat wil niet zeggen, dat men het met de persoonlijke opvattingen van deze functionaris in alle opzichten eens zou moeten zijn. Dat zijn Burgemeester en Wethouders ook niet. Doch dat kan ook het geval zijn met de directeur van het Marktwezen of van het Vervoerbedrijf. Of met de rector van een gymnasium of de directeur van een H.B.S., die er bepaalde opvattingen over het onderwijs op na houden, waarmee Burgemeester en Wethouders het niet eens zijn.

Maar als er aan de andere kant een mens is met initiatief en belangstelling voor zijn taak, die scheidt en het museum tot een levend ding maakt, dan dient hem een bepaalde vrijheid gelaten te worden. Men heeft nu gevraagd, of dit niet te ver ging. Spreker wil hierop, mét de heer Tas, antwoorden: hoeft U voor modernistische vooroordelen!

Burgemeester en Wethouders hebben geen behoefte, deze functionaris in alles te dekken, maar het gaat hier om de activiteit en om het museum. Men vergeet, dat de belangstelling voor de kunst gekweekt is door de debatten, door de strijd, door de meningsverschillen over de kunst! Ook de heer Le Cavelier heeft dat ingezien. En dan nemen Burgemeester en Wethouders gaarne een enkel vooroordeel op de koop toe!

Spreker meent hiermede de algemene opmerkingen beantwoord te hebben. Hij is echter de heer Meewezen nog een antwoord schuldig, dat niet gemakkelijk te geven is, omdat de zaak niet in de stukken betreffende de Begroting behandeld werd. Voor zover de heer Meewezen sprak over het Concertgebouworkest, wil spreker herhalen, dat het niet mogelijk is, dit orkest voor de begeleiding van koren te gebruiken. Nu heeft men gevraagd, waarom kan in Amsterdam niet, wat in Den Haag wel kan? Als men de rooster van het Concertgebouworkest vergelijkt met die van het Residentie-orkest, blijkt, dat

de ruimte, die bij dit laatste orkest aanwezig is, bij het Concertgebouworkest ontbreekt.

Dit orkest heeft een dubbele serie abonnementen te verzorgen, welke voortdurend uitgebreid worden en daarbij komen dan de concerten in andere grote steden. Nu is het niet, zoals de heer Meewezen zei, dat het orkest voortdurend op reis is. Dat is alleen bij de Jubileum-tournée gebeurd, toen men de mensen overal in het land met het orkest wilde laten kennis maken. Gewoonlijk speelt het orkest echter zeer zelden buiten Amsterdam en Den Haag.

Spreker hoopt, dat de heer Meewezen zal inzien, dat het verschil, dat tussen het Concertgebouworkest en het Residentie-orkest bestaat, oorzaak is, dat het niet als begeleiding van koren optreden kan. Ook spreker betreurt dat, want het zou mooi zijn, indien het wel mogelijk was. Het Toonkunstkoor verkeert in dit opzicht in een andere positie. Onlangs heeft men het 50-jarig huwelijks tussen deze beide instellingen gevierd en de hechte band, die er tussen deze beide bestaat, kan maar niet zo verbroken worden. Burgemeester en Wet-houders betreuren het evenwel ook, dat het hierdoor blijkbaar niet meer mogelijk zal zijn, dat dr. Van der Horst zijn werk voortzet.

Spreker onderbreekt zijn rede.

De vergadering wordt geschorst tot Vrijdag 4 Februari 1949, te 14 uur.